H
e:55

~~M Me 18~~

H.e.55

L. L. 1.27

ORDINVM

REGNI POLONIAE,

NONNVLLORVMQ. EIVS MAGISTRATVVM, DE ELECTIONE SERENISS. PRINCIPIS SIGISMVNDI TERTII REGIS, AD DIVERSOS PRINCIPES CHRISTIANOS LEGATIONES, EPISTOLÆ, RESPONSA.

Ex quibus, quomodo electio ea adminiſtrata ſit, quæque deinceps in præſentem hunc diem III. menſ: Nouem. acta ſint, omnibus perſpicuum eſſe poterit.

Eorundem ordinum mandato edita.

CRACOVIAE,
Ex Officina Lazari. Anno Domini,
M. D. LXXXVIII.

Epiſtola Ordinum Regni

POLONIAE, POST ELECTIONEM *Sigiſmundi Tertij regis adminiſtratam, ad Summum Pontificem Sixtum V. è Comitiis Varſauienſibus miſſa.*

Sanctiſſime ac beatiſſime pater & domine, domine clementiſs.

POſt oſcula pedum beatorum, noſtrumque humilimam commẽdationem. Primùm illud Santi V. ſignificandũ exiſtimamus, cùm poſt mortem laudatiſſimæ memoriæ ſermi Stephani regis, nouo regi deligendo diem edixiſſemus, ad eundemq; legitimè conueniſſemus, more inſtitutoq; regni huius priſtino; liberis ſuffragiis noſtris electũ in regem à nobis eſſe ſermum Sigiſmundum principẽ, electumq; regem Sueciæ. In quo, etſi multa à nobis ſpectata ſint, vt propinqua cum Iagellonibus prioribus regibus noſtris cognatio: memoria le-

ctiſſimæ fœminæ matris eius, reginæ, quæ in hunc diem in regno nobiſcū eſt, ſororis germānæ: regni deinde tā vicini, & cum quo præſertim nō leues regno huic controuerſiæ intercedant, coniunctio; nō minus tamen, quod in omnibus rebus familiā ducit, religionem, pietatemq; eius propóſitam in eo habuimus; quodque ita à præſtantiſſima fœmina matre ſua inſtitutum ſciremus, vt San^{tis} V. ac ſanctæ Sedis Ap^{cæ} authoritatem omnibus in rebus ſecuturum, dubitare non debere videremur. Quibus nominibus, cùm de tali rege non modò nobis, verùm vniuerſæ Chriſtianitati meritò gratulari deberemus, quominùs perfecta gratulatio hæc ſit, paucorum quorundam ſiue cupiditas, ſiue diſſenſio facit; qui cùm ab initio ob priuatas quaſdam rationes ſuas omnes ferè publicas actiones impediuiſſent, atque ita rem duxiſſent, vt magna pars nobilitatis, cuius in electionibus regum præcipua authoritas eſſe ſolet, dilaberetur; tandem ſenatus ferè omnis, ac maxima pars nobilitatis eius, quę ſubſtiterat, re inter ſe communicata, in eam ſententiam neceſſariò eundum ſibi ſtatuerunt; vt

nulla

nulla vlteriore mora interpoſita, ad electionē tandem accederent. Itaq; Archiepiſcopo, qui moribus regni huius, & viuo rege illi proximus, & eodem mortuo princeps dignitate in ſenatu eſt, præeunte, cæteris Epiſcopis, ſenatoribusque omnibus ferè aſſentientibus, nobilitate autem maxima poſtulante, eundem ſer^mum^ principem Sigiſmundū regem renunciârunt. Quo omnium conſenſu, etſi nemo erat, quin alios ab inſtituto ſuo facilè deductū iri exiſtimaret: tanta tamen eorum obfirmatio fuit; vt cùm ſeptem ſoli ſenatores ſententiam dixiſſent, quinq;, reliquis duobus abſentibus, ex nobilitate autem non pluribus ſexaginta, partim familiaribus, partim conſanguineis ſuis aſſentientibus, cæteris verò, etiam ex iis, qui aliorum conſiliorum illorum ſocij fuerant, publicè proteſtantibus, præterea autem exulibus & proſcriptis contra leges regni omniumque gentiū ius adhibitis, ſer^mum^ Archiducem Maximilianum, alium regem, per vnum ex numero ſuo Epiſcopum Kiouienſem, in Epiſcoporum ordine poſtremum, eundemq; nondum à San^te^ V. conſecratum, non tam renunciare,

 quàm

quàm inuitis & reclamantibus omnibus imponere auderent. quo non tam ius aliquod, quàm cauſam armorum alicui minus fortaſſis iuris atque pacis amanti, qualem Ser^{tem} ſuā eſſe minimè exiſtimamus, præberent. Itaque cùm Ser^{tis} ſuæ pietatem atq; prudētiam cogitamus, vt tale regnum, quod primum alterius ſit; deinde eo modo, ac per tam paucos homines, partim etiam conquiſita nonnullorum infimorum hominum ſuffragia, delatum ſibi ſit, cùm ſuo tùm vniuerſæ Chriſtianitatis periculo accipiat, adduci ſe paſſurum, minimè nobis perſuademus. cùm verò legatorum ac familiarium eius ſtudia conſideramus, ne ab aliis Ser^{tas} eius ſeducta vlterius fortaſſis, quàm vel ſibi, vel regno huic, vel etiam vniuerſæ Chriſtianitati expediat, progrediatur; non poſſumus non vereri. Id autem, cùm San^{tis} V: vt vniuerſæ Chriſtianitatis parentis authoritate maximè auerti non ſolùm poſſit, verùmetiam debeat; vt inter grauiſſimas cogitationes ſuas non minimum huic curæ temporis San^{tas} V. impertiatur, quo diſſidium id non tam tollatur, quàm ſine cauſa non ſuſcipiatur, diligenter San^{ti} V.

ſuppli

ſupplicamus. præterquã enim, quòd inter duas gentes vicinas, & quæ non minimam partẽ Chriſtianitatis conſtituant, non ſine periculo dimicari poſſet, huiuſmodi etiam cauſam hanc eſſe ſine dubio San^tas^ V. perſpicit; quæ non modò Chriſtianos populos inter ſe commiſſura eſſet, verùm Orientis fortaſſis etiam arma alieniſſimo Chriſtianitatis tempore, in Chriſtianos commotura; quominùs pro paterna ſua cura ac pietate nihil intermiſſuram San^tem^ V. nobis perſuademus, quo pręſenti periculo obuiam eatur. De rege noſtro, nobiſque omnem viciſſim obſeruantiam San^ti^ V. ac ſan^tæ^ ſedi Ap^cæ^ polliceri multis non debemus; cùm ea ſine ſcelere intermitti à nobis non poſſit. Illud autem confirmare non dubitamus, ſi quis ad debitam noſtram pietatem, ex hac etiam San^tis^ V. pro nobis atque regno hoc cura, cumulus accedere poſſit, facturos nos omnibus rebus; vt gratiſſima mente beneficia ſua complecti nos San^tas^ V. intelligat. Cui nos omnes atque regni huius ſalutem, atque rationes humiliter commendamus. Ad Varſauiam die 26. Auguſti. 1 5 8 7.

PRAE-

PRAESCRIPTVM LEGATIONIS *ordinum regni Poloniæ, ad S. Cæſ. M. Magco. D. Ioanni Boguſ, Caſtellano Czechouienſi, & Reuerendo Dño Ioanni Gniazdo-wſki, Suffraganeo Gneſnenſi: Abbati Mogilneñ. Dat: Varſauiæ, die 26. Meñ: Auguſti. 1 5 8 7.*

Legati noſtri mandatis hiſce acceptis, vt quamprimùm ad Cęsam Mtem perueniāt, operam dabunt: facultatemq; adeundæ eius nacti, in hanc ſententiam apud Mtem eius legationem ſuam exponent.

SAcra Cæsa Mtas, Dñe clementme: illmus ſenatus atque ampliſſimi ordines regni Poloniæ, inprimis, vt obſeruantiam, officia, atque paratiſſimam in Sacm Cæsam Mtem V. voluntatem eorum, Sacæ Cæsæ Mti V. deferremus, nobis mandârunt: deinde verò, priuſquàm de re ipſa, cuius cauſa ad Sacm Mtem Vm Cæsam nos miſerunt, aliquid ſignificaremus; vt quæ eorũ in Sacm Mtem Vm Cæsam, auguſtiſſimamq; domum eius obſeruantia, quiſq; animus ſemper fuerit, paucis oſtenderemus, voluerunt. Id igitur ſemper iudicium illorũ de ea fuit, vt cùm

propter generis maieſtatem, tùm ob pruden-
tiam, humanitatem ſingularem, cæterasq; vir-
tutes regias, non modò regno Poloniæ, ſed
quibusuis regnis ampliſsimis digniſsimā eam
iudicarent. Iidem autem de Sac^{a} Cæs^{a} etiam
M^{te} V. omninò ſibi perſuadent, facilè pro pru-
dentia ſua eam perſpicere, regna atque impe-
ria; non tam ex competitorum dignitate, ſed
vt plurimùm, ex vtilitate populorum tradi ſo-
lere: maximam verò partem ex Dei ſolius, ho-
minum mentes atque cogitationes, quò illi
videatur, impellentis, arbitrio atque voluntate
conſtitui. Itaque primùm, cùm regni Poloniæ
competitores ſer^{mi} etiam fratres M^{tis} V. fue-
rint, quòd præ illis, ſer^{mus} Sueciæ princeps &
electus rex, Sigiſmundus, in regem ab illis e-
lectus fuerit; non ita M^{tas} V. interpretabitur,
quòd dignitas eorum, ſereniſsimæque domus
Auſtriacę, neglecta ab illis fuerit; ſed primùm,
quòd Dei voluntas ita tulerit, deinde verò ipſi
etiam regni Poloniæ commoda, atque ratio-
nes id poſtulare exiſtimarent. Spectata autem
ab illis hac in re maximè ſunt, cùm generis pro
pinquitas, qua proximè defunctos Reges Ser^{tas}

B ſua

ſua attingeret; quę res ad animos populorum conciliandos, omninóq; in pace continendum regnum, alioquin multis difficultatibus obnoxium, plurimùm faceret; tùm tàm vicini regni, cum quo præſertim non leues controuerſiæ regno Poloniæ intercederent, coniunctio, controuerſiarumq; omnium oblitteratio; maximè etiam, quòd potentiorem aliquem vicinum minus eius electione irritatum iri ſibi perſuaderent, cum quo nihil omninò diſſenſionis aut controuerſiæ haberet. Non tam igitur aliorum dignitas electi regis dignitati poſtpoſita ab illis eſt, quàm publica commoda atque rationes plurimùm apud eos valuerunt. Ita autem electa ab illis in regem Ser^tas^ ſua fuit; vt primùm Archiepiſcopo, tanquam principe ſenatus præeunte, cæteris autem Epiſcopis atque ſenatoribus ferè omnibus aſſentientibus, nobilitate autem, maximè id efflagitante, ab ipſo Archiepiſcopo renunciaretur. Renunciatus econtra triduo pòſt ab vno Epiſcopo Kiouienſe, qui præterquam, quòd in Epiſcoporum ordine poſtremum locum obtinet, ne conſecratus quidem adhuc

eſt,

eſt, & non multò pluribus quinque ſenatoribus, ex nobilitate autem ſolis ſexaginta partim familiaribus, partim conſanguineis horum aſſentientibus, cæteris verò omnibus reclamantibus, præterea autem exulibus & proſcriptis, contra leges regni, omniumque gentium ius adhibitis, Sermus Archidux Maximilianus Sacæ Cæsæ Mtis V. frater fuit: ſi renunciare id regem eſt, ac non potiùs priuato conſilio, ob priuatas rationes, contra morem maiorum, inuitis omnibus, pauciſſimos regē imponere velle. De qua quidem renunciatione, pluribus nō agemus; cùm partim ex aliis, partim ex ipſis notiorum hominū ſubſcriptionibus; de quorundam enim etiam infimorum hominum ſuffragiis conquiſitis non dicimus; facilè cognituram Sacam Cæsam Mtem V. ordines ſibi perſuadeant, quomodo & à quàm paucis hominibus adminiſtrata ea fuerit; vt, qui hoc iure regnum adire velit, non ius aliquod ſuum tueri, ſed cauſam armorum quærere velle videatur. Quibus de cauſis, etſi Sertem ſuam nihil temerè facturam, aut aliquò progreſſuram, vnde non ſine graui periculo recipere ſe poſſet,

vel etiam Sac^{am} Cæs^{am} M^{tem} V. tale quicquā ſuſcipi permiſſuram omninò ordines ſtatuant; cùm tamen non modò huius regni, ſed vniuerſæ ferè Chriſtianitatis periculum hac in re verſari videant, non prætermittendum exiſtimârunt; quin quamprimùm nos etiā ad Sac^{am} Cæs^{am} M^{tem} V. ea de re mitterent. Nemo illorum tam ab omni humanitatis ſenſu remotus eſt; vt non, quis ſenſus fraternus ſit, quid non modò fratri, verùm vniuerſæ auguſtiſsimæ domui ſuæ Sac^{a} Cæs^{a} M^{tas} V. debeat, intelligat: verùm iidē ea pietate ac prudentia Sac^{am} Cæs. M^{tem} V. eſſe ſciunt; vt neque de potentia domus ſuæ periculo Chriſtianitatis dimicari velit: neque ſi priuatæ etiam vtilitatis ratio ducenda ſit, non vtiliorem ſibi, ditionibusque ſuis, amici, ac coniuncti regis amicitiam eſſe poſſe perſpiciat, quàm regnum primò incertum, deinde multis grauibusque difficultatibus implicatum; quod deinde non modò inteſtino bello petendum ſit, ſed grauioris etiam hoſtis in vniuerſam Chriſtianitatem arma commouere poſſit. Quæ, cùm omnia pro eximia prudentia ſua rectiùs Sac^{am} Cæs^{am} M^{tem} V. perſpi-

cere

cere ſciāt, etſi pietas eius rogare eos huiuſmodi in re non patiatur; communis tamen periculi auertendi cauſa, vel diligentiſſimè etiam Sac^{am} Cæs^{am} M^{tem} V. rogare non dubitant; ipſa enim cùm authoritate ſua, tum omni ratione efficere, prohibereq́; velit; ne ſine vlla cauſa, aut huiuſmodi cauſa interpoſita, non modò hominibus liberis, Sac^{æ} Cæs^{æ} autem M^{tis} V. omniſq́ue auguſtiſſimæ domus eius obſeruantiſſimis vlla vis fiat; verùmetiam publica pace ſemel ſublata, in grauius aliquod periculum vniuerſa Chriſtianitas, in eaque cùm hoc regnum, tùm non minus ſac^{æ} Cæs^{æ} M^{tis} V. ditiones ipſius vocentur. Quod, cùm omninò ſibi de ſac^{a} Cæs^{a} M^{te} V. ordines policeantur, vt eadem de re ſcripto etiam reſponſo nobis dato ſententiam ſuam teſtari illis velit, quāto poſſumus ſtudio, à ſac^{a} Cæs^{a} M^{te} V. petimus.

Quæ cùm dixerint, reſponſum vrgebunt, idque vt ſcriptum quamprimum ſecum deferant, operam dabunt.

EORVNDEM ORDINVM

ad principes electores ſingulos, vno exemplo Epiſtola.

Illuſtris^me^ princeps, dñe obſeruand^me^.

QVomodò electio regis noſtri peracta à nobis fuerit; non dubitamus ill^mam^ cels^nem^ V^m^. ex legatis ſuis, quos ad eum conuentum miſerat, iam antè perſpexiſſe: ſimul autem illud cognouiſſe, cùm Ser^mus^. Sigiſmundus, princeps & electus Rex Sueciæ, communibus omnium ferè ſenatorum, ac maximæ partis nobilitatis ſuffragiis, in noſtrum quoque regem electus, atque ab Archiepiſcopo, vt ſenatus principe, rex renunciatus eſſet; triduo pòſt Ser^mum^ etiam Archiducem Maximilianum, à quinque circiter ſenatoribus, pauciſſimis autem ex nobilitate, iiſque magna ex parte illorum familiaribus, cæteris omnibus inuitis ac reclamantibus, regem proclamatū fuiſſe. Quem, etſi eo nomine pro prudētia eius nihil magnoperè vel iuris ſibi vindicaturum, vel grauius etiam quid tentaturum nobis perſuadeamus; vt omnia tamen vereamur, cùm

fami-

familiarium eius ſtudia faciunt, tùm cõmune periculum Chriſtianitatis, in quod ſine dubio vniuerſa Chriſtianitas ventura eſſet, nos ſolicitos habet: non modò enim duo vicina eaq́; potentiſſima Chriſtianitatis regna, mutuo atque inteſtino bello implicarẽtur: verùm ne Oriẽtis etiam arma, quę melioribus temporibus vix ſuſtinere Chriſtianitas potuerit, nunc alieniſſimo eius tempore commoueantur, verendum videmus. Hiſce igitur rebus adducti, non cõmittendum exiſtimauimus, quin ad Ill^{mam} etiam Cels^{m} V. ea de re ſcriberemus. diligẽter autem ab ea quoque petimus; vt pro eo loco, quem in imperio hoc, & quaſi ſtatione orbis Chriſtiani tenet, ipſa etiam authoritate ſua efficiat, prohibeatq́; ne quid à quoquã ſuſcipiatur, quo nam modò pax cum vicinis à multis ſeculis culta violetur; verùm ſalus etiam publica in diſcrimen aliquod adducatur. Id etſi cum vniuerſæ Chriſtianitatis cõmodo maximè coniunctum erit; non minus tamen nos etiam plurimùm ſemper eo nomine debere nos Ill^{mæ} Cels^{ni} V. ſtatuemus; cui omnia fauſta ac felicia à Deo Opt. Max. precamur. Ad Varſauiam 26. Auguſti. Anno Dñi 1587.

IOANNIS ZAMOYSKI, *R. P. Cancell: & exercitt: Præfecti, ad ſermum Regem electum Sigiſmundum III. Epiſtola.*

Serme Rex Dñe clementme.

QVanto omnium ferè ordinum atq; prouinciarum conſenſu, delatum Mti V. regnum ſit, cùm ex legatis, qui publicè ad Mtem V. miſſi ſunt, tùm ex meis atque aliorum literis, iam antè Mtem V. cognouiſſe non dubito: quo in ſtatu nunc res ſint, hiſce literis ſignificandum Mti V. exiſtimaui. Quemadmodum igitur prioribus literis meis Mti V. oſtendi, poſt electionem peractam, nihil priùs potiùſque habui, quàm vt Varſauia Cracouiam rectà cũ iis copiis, quas tum mecum habebam, contenderem; non modò quo Cracouiam ipſam, vt quæ & domicilium ac ſedes regni eſſet, & in qua, cùm reges ipſi more inſtitutoque maiorum inſignia regni accipere ſoleant, tum inſignia ipſa ea depoſita eſſent, in poteſtate haberem; verùmetiam, vt ſi qua ab aduerſa parte in finibus vis fieret, quàm maximè propinquo è loco opem reip. ferre poſſem. In itinere,

cùm

cùm ex ſermonibus hominum, qui omnium ordinum me conuenerunt, tùm literis atq; fama ipſa, ſummam omnium in M^tem^ V. voluntatem atque ſtudium perſpexi; ita, vt non minorem abſentium in probanda M^tis^ V. creatione conſenſum, quàm eorum, qui ipſi creationi præſentes præfuiſſent, in imperio M^ti^ V. deferendo promptitudo fuerit, perſpiciam. Idem non minùs Cracouiæ deinde animaduertere potui: ita enim omnes animatos reperi; vt nihil in ea ciuitate M^tis^ V. nomine auguſtius, ipſaq; M^te^ V. exſpectatius ſit. Præter enim Palatinum, reip. ac M^tis^ V. ſtudioſiſſimũ, tum præfectũ, in cuius cuſtodia atq; cura arx, atq; præſidiũ eſt; & cũ quo, cùm arctiſſima neceſſitudine coniunctus mihi ſit, hoc tamẽ quaſi ſanctius quoddam neceſſitudinis vinculum mihi intercedit, quòd pari in M^tem^ V. fide atq; obſeruantia ſit; cùm cleri etiã, cuius ſumma in ea ciuitate authoritas eſt, tũ academiæ, & magiſtratus, atq; populi vniuerſi ea in M^tem^ V. obſeruãtia eſt; vt nulla maior eſſe poſſit. Iam verò, non ſolũ ſua ſponte in M^tem^ V. propenſa ea ciuitas eſt, verũ à nobis etiam M^ti^ V. addictiſſimis te-

C netur:

netur. eodem autem modo in finibus etiam cura adhibetur; vt neque repentini periculi facilè aliquid exiſtere, &,ſi quid exiſtat, non difficulter propulſari id poſſit. Quæ, cùm omnia tanta ſint, quanta M^{tas} V. ea eſſe facilè æſtimare poteſt, non debeo equidem vereri; vt propter nominationē fortè $ſer^{mi}$ Archiducis Maximiliani, ab alijs quibuſdam paucis priuato conſilio poſtea interpoſitam, ab adeundo regno, vel abſterreri ſe M^{tas} V. vel in eo inſtituto ſuo dubitationis aliquid obijci ſibi patiatur. Primùm enim, quantum inter vtriuſque electionis ius interſit; facilè pro prudentia ſua M^{tem} V. perſpicere non dubito. quod, cùm omne in conſenſu ſenatus atque nobilitatis poſitum ſit; non video, quid quiſquā iuris vindicare ſibi poſſit, cui, contra conſenſum potiùs omniū, à paucis quibuſdam, nomen regium impoſitū ſit. Ita enim $ſer^{tas}$ ſua electa eſt, vt, cùm à non multò pluribus quàm quinque, aut ad ſummū ſeptem ſenatoribus nominata eſſet; vix ſexaginta homines eorundem, partim conſanguinei, partim familiares, conſenſum in nominationem eam præſtarent; cæteri omnes, etiam

ex iis, qui aliorum conſiliorum illorum ſocij ac participes fuerant, publicè ei contradicerent. Itaque in tam amplo regno, quod numero ac multitudine nobilitatis nullo alio Chriſtianitatis regno inferius eſt, vix ſexaginta hominum ſolorum rex ſertas ſua facta videri poſſit. Cùm è contra Mtas V. primùm maxima parte ſenatus aſſentiente, flagitante autem reliqua nobilitate omni, prouincijs prætereà, ac ciuitatibus adiunctis, ab Archiepiſcopo, principe ſenatus, more, inſtitutoque maiorum renunciata ſit. Quòd ſi fortè à nonnullis inducta, à iure nihilominus ſertas ſua diſcedere; aut ex ea nominatione iuris aliquid vſurpare vellet; cùm omnia tamē Mtas V. habeat, ſertem ſuam omnibus rebus deſtitui video. Primùm ſtudijs hominum, quæ non modò in Mtem V. propenſa, verùm à ſerte ſua auerſa etiam atque alienata ſunt: firmitudine deinde partium, vt quæ à multitudine ipſa deſerantur: ad extremùm etiam authoritate; cùm omnes ferè ſenatores, omnes magiſtratus, ad Mtis V. authoritatem ſe adiunxerint: ab illa parte, vnus Epiſcopus ſolus, non modo inter Epiſcopos lo-

co infimus, ſed idem non pleni etiã iuris: præter eum autem, vt nihil de aliis grauius dicam, quod negari tamen non poteſt, primùm pauciſſimi, deinde exules etiam atque proſcripti ſint. Accedit huc, vt omnia præterea præſidia, omnes ciuitates, portus, prouinciæ totæ in M^{tis} V. poteſtate ſint: in M^{tis} enim V. poteſtate eas eſſe ſtatuo, cùm in eorum poteſtate ſunt, qui M^{ti} V. fidem ſuam addixerunt; illi e contra nullam vrbem, nedum prouinciam vllam totam, aut pręſidium ſuæ poteſtatis habeant: ita, vt M^{ti} V. omnia pateant: $ſer^{tas}$ ſua nec vbi pedem in regno ponere poſsit, habeat; ſatiſque prouiſum ſit, ne, vt maximè vi id occupare conaretur; ſine maximo tamen molimento atq; periculo, multo tempore conari id poſſet. Habet igitur M^{tas} V. primùm animos atq; voluntates hominum, quæ non modò ſtudio M^{tis} V. ſed etiam odio aliorum incenſæ ſunt. Quid enim indigniùs videri hominibus poſſit, quàm eum, qui in alio aliquo hæreditario regno proximus ſucceſſor futurus fuiſſet, ſuperiorumq; regum optimè de regno vniuerſo meritorum memoriam proxima cognatione referat; cum

in li-

in libero hoc regno, in quo non ſucceſſione, ſed ſuffragijs reges fiunt, omnium ferè conſenſu electus eſſet, ab extraneo, paucorũ quorundam conſpiratione, contra omniũ conſenſum, regno priuari? habet deinde ſenatum, ac magiſtratus, præſidia omnia, ciuitates, ac prouincias totas, ad extremum coronam atq; inſignia ipſa regni. quæ, cum per ſe firmiſſima ſint, multò tamen eadem firmiora erunt, ſi quamprimũ M^{tas} V. venerit; maximè autem, cùm ad diem quintam meñ: Octobris, nouus conuentus nobilitatis Viſliciam indictus ſit, ſi ante eum cõuentum M^{tas} V. in regno fuerit; ſi quid fortè difficultatis in nonnullorum animis adhuc reſideat, minimè dubitandum eſt, quin quamprimùm in regno M^{tem} V. eſſe, auditum fuerit; ſola fama aduentus ſui, omne id explicatura ac ſublatura penitus ſit. In id igitur vnum omni ſtudio incumbendum M^{ti} V. eſt, vt cùm ad ſummam adeundi regni facilitatem nihil omninò illi deſit, ne ipſa ſibi defuiſſe videatur: eamque opinionem ad poſteros de ſe tranſmittat; tàm nobile regnum, quod præſertim maiorum ipſius fuerit, ſummo omnium ordinum

 con-

conſenſu ſibi delatum, M^tem V. vel metu reli-
quiſſe, vel inertia perdidiſſe. quæ opinio, cùm
ſemper M^ti V. vitanda eſſet, tùm nunc multò
magis, quòd poſt D^m Stephanum regem ele-
cta eſt. qui, cum neque regio genere natus eſ-
ſet, neque eas opes haberet, quas M^tas V. ha-
bet; ita autem in regem electus eſſet, vt primū
omnem ferè ſenatum, deinde prouincias, ac
ciuitates aliquas, ad extremum autem poten-
tiſſimum aduerſariū, honori ſuo aduerſum ha-
beret: iure tamen liberorum ſuffragiorum no-
bilitatis fretus, ea animi magnitudine fuit; vt
neque minis ab adeundo regno ſe abſterreri,
neq; vllis difficultatibus impediri, neq; quam-
uis ingentibus promiſſis tardari ſe paſſus fue-
rit. quod, vt apud omnes ſummæ laudi illi fuit,
ac perpetuò erit; ita, niſi in multò maioribus
opibus, maximò autem omnium conſenſu, ac
ſumma apprehendendi regni facultate, eandē
conſtantiam M^tas V. præſtiterit, ne parum id
ad poſteritatem etiam honorificum illi ſit, eti-
am atque etiam videndum illi eſt. Verùm plu-
ribus hortari eam non debeo; ne, vel de con-
ſtantia eius, vel de animi magnitudine dubita-

re vi-

rè videat. Itaque vnum hoc ſolùm adijciam: quod delatum Mti V. regnum ſit, multi fortunæ tribuere poterunt: quòd id retinuerit, nemo niſi virtuti: retinendi autem eius, non ſolũ vna, verùm facilima etiam ratio eſt, ſi quamprimùm Mtas V. venerit, omniaque in celeritate poſita habuerit; hac & ſuorum animos, quorum maxima multitudo eſt, confirmabit: & dubios facilimè adiunget: & aduerſariorum cogitationes atque conſilia, iam antè infirmiſſima, maximè debilitabit. Hac vna enim ferè ſola ſpe, cùm ſe adhuc ſuſtentant, tum aliorum animos tentant, quod Mtis V. aduentũ in dubium apud aliquos vocent: quæ dubitatio, cũ ſublata fuerit, nihil omninò, in quo vel ſpei aliquid amplius ponant, vel quod moliantur, illis relinquetur. Quod reliquum eſt, vt Mtem V. quamprimùm ſaluam atque florentem videam, ex animo à Deo precor. Cracouia die 10. Septemb. Anno Dñi M. D. Lxxxvij.

ANDREÆ COMITIS IN *Tenczyn, Palatini Cracouień, Zatorień, & Rubieſſouień Capitanei. Joãnis Zamoyſki, Regni Poloniæ Cancell: & Exercitt: Præfecti, etc. Nicolai Zebrzydowſki, Generalis Cracouień & Boleſlauień Capit. ad Epiſcopum Vratiſlauień. Epiſtola.*

Reuer^me^ Dñe, amice obſeruand^me^.

CRacouiæ ita ſumus; nos quidem, Palatinus, & Capitaneus Cracouienſes, tanquã ordinarij magiſtratus loci huius: ego autem Cancellarius & generalis exercituũ regni præfectus, vt cui non modò pro præfectura ea regni copiarum, finium cura incumbat, verùm cui peculialiter etiam publica authoritate ab ordinibus mandatum ſit, vt finium ab hac parte curam haberem. quam, cur diligentiorem, hoc potiſſimum tempore, ſuſcipiendam ordines putârint, pluribus ſignificare neceſſe non arbitramur; cùm iam antè Reuerendiſſ. D. V^æ^ notum ſit, qua ratione ſer^mo^ Sueciæ Principe Sigiſmundo, iam à ſenatu, atque nobilitate electo, pauci quidam ſer^mum^ etiam Archiducem Maxi-

Maximilianum contra omnium conſenſum triduò poſt,& intempeſta iam nocte, renunciàrint. Etſi autem ex huiuſmodi nominatione ſer^{tem} ſuam pro prudentia ſua nihil magnoperè iuris ſibi vindicaturam nobis perſuadeamus; maioremque cùm æquitatis tum coniũcti principis amicitiæ, pactorumque, quæ priuatim etiam cum Iagellonica familia ſer^{mæ} familiæ Auſtriacæ intercedunt; publicæ denique pacis ac tranquillitatis, quàm priuatæ potentię ſuæ, vt maximè eam aſſequi poſſet, rationem habituram: incitari tamen atque accendi ab alijs ſer^{tem} ſuam audimus. cuius rei fama adducti, non modò pro cõmuni gentium iure, verùm mutua etiam; quæ cum regno Boëmiæ nobis intercedit, vicinitate, haſce ad Reuerendiſſ. D. V^{ram} literas dandas putauimus: quibus neceſſitatem nobis impoſitam oſtenderemus; ſi quid ab ea parte violenti tentaretur; ſimili ratione in ipſorum fines progrediendi. Hoſtilitatis autem loco nobis erit, ſi verſus fines regni huius vel ſer^{tem} ſuam, vel copias eius mouiſſe audierimus. Cæteroquin ſtudia officiáque noſtra, Reuerendiſſ. D. V^{ræ} commen-

damus. Cracouia die 25. Menſis Septembris. Anno Dñi 1587.

IOANNIS ZAMOYSKI, R. P. CANcellarij, & exercit. præfect. &c. ad ſereniß. principem, & dnum, D. Maximilianum, Archiducem Auſtriæ, &c. Epiſtola.

Ser^me^ princeps, dñe clemen^me^.

LIteræ ſer^tis^ V^æ^, à propinquo meo generoſo Dño Barſi, rectè mihi redditæ fuerunt. Ex quibus, quòd Ser^tis^ V^æ^ erga me benignum, atq; propenſum animum perſpexi, gratiſſimũ mihi fuit; ea autem, quæ Varſauiæ in proximis comitijs geſta fuerunt, vellem aliter ſer^ti^ V^æ^ renunciata fuiſſent, quàm renunciata illi eſſe, ex ijſdem literis animaduertere mihi viſus ſum. Ad me quidem quod attinet, nihil ſanè omnibus ijs in rebus, vel priuatim à me, vel proprij cõmodi cauſa factum fuit; aut adhuc fit: ſed quemadmodum aliàs ſemper, ita in hac quoque electione, & conſequentibus temporibus, ſi quid à me adminiſtratur, non modò authoritate, verùm iuſſu etiam ordinum regni huius.

huius adminiſtratur: quæ res facit, vt ne nunc quidem de repub, ad me ſer[ti] V[æ] ſcribenti, priuatim mihi reſpondendum putem. Cùm verò iiſdem de rebus ad diem V. proximi menſis Octobris vniuerſæ nobilitatis conuentus ſub Viſlicia futurus ſit, ad literas quidem ipſius plenius, re cum ſenatoribus communicata, ex eiuſdem conuentus ſententia reſpondebo: eiuſdem verò exitum, vt ſer[tas] quoque V[a] exſpectet, neque interim aliquò longius progrediatur, cùm prudentia eius digniſſimum mihi fore videtur, tùm id, vt faciat, multis de cauſis monere etiam atque hortari eam non dubito. Dat. Cracouiæ die xxviij. menſis Septembris. Anno Domini 1587.

AD EVNDEM SERENISS. *Archiducem Auſtriæ, &c. ordinum regni. epiſtola.*

Ser[me] princeps, dñe obſeruandiſſ.

SERmum Sveciæ principem, Sigiſmundum, etſi vnanimi omnium noſtrum conſenſu regem à nobis electum iam ante etiam ſer[tas]

V^{a} cognouerit: cum tamen deinceps per ſuos quique palatinatus ita etiam conueniſſemus, vt in eandem electionem denuo conſenſum ſumma omnium voluntate præſtaremus; non modò idem iterum ſer^{ti} V^{æ} nunciandum, verũ in regnum etiam eum iam veniſſe, atque per Pruſſiam aduentare ſignificãdum putauimus. De ſer^{tis} V^{æ} nominatione, ab alijs quibuſdam deinde interpoſita, pluribus quidem nũc cum ſer^{te} V^{a} diſputare nolumus: ipſam enim pro prudentia ſua, cùm à quot, & à quibus, tum quomodo nominata ſit, æſtimaturam nobis perſuademus: eò magis autem mirum nobis viſum eſt, eò ſer^{tem} V^{am} a pauciſſimis quibuſdam impelli ſe paſſam eſſe; vt vi etiam regnum ingredi conata ſit. Nos quidem pro priſtinæ amicitiæ, quæ inter nos & vicinos ſer^{mæ} domus Auſtriacæ populos a multis ſeculis iam interceſſit, adhuc hortari ſer^{tem} V^{am} non dubitamus; vt potius eam amicitiam, quam ſer^{tis} V^{æ} maiores cum Regis noſtri maioribus Iagellonibus ſemper coluerunt, ipſa quoque colere malit; quàm vt regnum alienum contra omnium ferè eorum, qui conferre id debeant

 volun-

voluntatem, certo periculo, incerto aũt euentu adiungere conetur, perſuaderi ſibi patiatur. Quod cum prudentia eius atque iuſtitia digniſſimum erit, tum vt nobis perſuademus, non modò ſer^mæ^ domus Auſtriacæ ditionibus, verùm vniuerſæ Reip. Chriſtianæ vtilius. Quid enim iure gentium ipſo, ſi ſer^tas^ V^a^ vlterius progrediatur, ſuſcipiendum nobis ſit, ſer^tas^ V^a^ videt; maiorum nimirum noſtrorum exemplo atque inſtituto, non modò de propulſandis iniurijs, verùm ijſdem referendis cogitandum nobis eſſe. Pluribus cum ſer^te^ V^a^ legati noſtri mag^ci^ & generoſi Ioannes Tarlo de Sczekàrzowice, Palatinus Lublineñ. Staniſlaus Bykowski; Caſtellanus Konarienſis, Georgius Radoſowski, Succamerarius Velunenſis, Staniſlaus Rozen de Roznów, Adamus Gorayski de Goray agent: quibus, vt plenam fidem ſer^tas^ V^a^ adhibeat, rogamus. Quod reliquum eſt, ſtudia, ac paratiſſimam voluntatem noſtram ſer^ti^ V^æ^ deferimus. Sub Viſlicia, in conuentu generali, die viij menſis Octobris, Anno Dñi 1587.

SERENISSIMI PRINCIPIS ET *Dñi, D. Archiducis Maximiliani reſponſum, Mag^co Dño Ioanni Tarlo, Palatino Lublineñ. datum.*

SErenissimus Princeps ac Dominus, Dñus Maximilianus, electus Poloniæ Rex, Magnus Dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ. &c.

Quæ interuenerint atque impediuerint, quo minus Sacra Regia Mtās, &c. Dñus Dñus noſter clementiſſimus, dños oratores eorum, qui electioni ſuæ legitimè factæ aduerſantur, audiuerit, ac deinde auditos expedierit, Mag^cus dñus Palatinus Lublineñ. ex conſiliarijs eius M^tis intelligere potuit. Nunc verò, etſi M^tas ſua dat operam, vt audita eorum legatione, & probè intellecta, reſponſum eis dare velit: tamen cum tota hæc res eius momenti ſit certis de cauſis, vt longiorem deliberationem cum ſenatoribus & alijs nobilibus Polonis & Lithuanis, qui penes eius M^tem ſunt, deſiderare videatur; quæ tamen non eſt diuturna futura, Regia M^tas hoc reſponſum & dictorum D. Oratorum expeditionem in aliquot dies reſeruat: beni-

gnè poſtulans, vt non longi temporis morulā æquo animo ferre velint.

Quum autem acceperit dictum M. D. Palatinum Lublinieñ. & ætate ſenili, & morbo infeſtari, quem etiam hæc tempeſtas & diuerſoriorum incōmoda augere poſſunt: quod quidem omnibus cum D. Palatino cōmune hoc tempore eſt; pro ſua innata benignitate permiſit, vt dictus D. Palatinus cum filiolo ſuo in vrbem ad ſuos redeat, vt valetudinem ſuam rectiùs curare poſſit, quam ei ex animi ſententia ſuccedere M[tas] ſua optat. Poſtulat aūt M[tas] ſua perbenignè, vt dictus D. Palatinus, quum ad ſuos reuerſus fuerit, pro ſuo in chariſſimam ſuam patriam amore, & chriſtiana pietate, ac tranquillitatis publicæ ſtudio, diligētem operam dare velit; ne ij, qui ſuæ M[tis] electioni aduerſantur, tam immanè ac hoſtiliter in miſeros regnicolas ſæuiant, neuè villas, prædia, atque ædificia, incēdijs ac direptionibus vaſtent, ſed chriſtianos ſe eſſe meminerint: M[tas] certè ſua, cui publica pax, & ſalus huius Reipub. antiquiſſima eſt, nunquam permiſſura eſt, vt à ſuis hominibus talia publicè, aut priuatim damna inferantur.

Deinde etiam D. Palatinus id efficiat, ne internuncij & literæ, atque homines ſuæ M^tis intercipiantur, ac duriter poſthac tractentur, vt hactenus ſæpè factum eſt, & in dies fieri ſolet: ne & ſua M^tas tandem par pari referre cogatur, quod tamen, quæ eius pietas eſt, libenter vitaret. Atque tales quidem interceptiones, non leuem cauſam præbuerunt eius M^ti, hos quoque Oratores diutius detinendi. Quodſi autem otyus M^tis eius internuncij reſtituentur, cauſa M^ti quoque ſuæ adferetur, vt eò citius hi Dñi oratores cum ſuo reſponſo dimittantur. Hæc ſunt, quæ breuiter Dño Palatino reſpondenda videntur: reliqua collegis eius ſuo tempore ſignificabuntur. Cæterum ſua M^tas D. Palatino beneuolentiam & gratiam ſuam ad gratificañ. promptam benignè ac prolixè defert. Ex prædio Rakowicza xvij. die Octobris. Anno Dñi 1587.

AD SVPERIVS SCRIPTVM, *ordinum regni reſponſum.*

Sereniſſime Princeps.

SCriptum mag^co dño Palatino Lublineñ. legato noſtro, ſub nomine & ſigno ſer^tis

V^{æ} traditum, ab ipſo dño Palatino publicè nobis propoſitum vidimus. In quo id primum alienum nobis viſum eſt, quòd cauſa interpoſita vlterioris deliberationis, cũ ipſum dñum Palatinum cum collegis ſuis diutius hactenus à ſe retentum, tum reliquos legatos adhuc retineri oſtendat. ea enim num ſatis iuſta cauſa ſit, in tantis cum aëris, tum alijs incommodis, quæ ab hominibus ea & ætate, & dignitate perferenda eo loco fuerũt: deinde verò, quòd maximum eſt, cõtra voluntatem eorum legatos retinendi ſer^{tem} V. ipſam æſtimare, quàm nos ipſos definire maluimus. Non fugere enim ſer^{tem} V^{am} poteſt, id apud omnes gentes ius legatorum eſſe; vt non modò ipſi nulla re violari, ſed ne libertas quidem eorum imminui debeat; ſique ita illis videatur, vt etiam ſine reſponſo ad ſuos ſe recipere velint; cum aliis commerciis omnibus ſublatis, cum legatis tamen liberum commercium relinquatur, eadem libertate, qua venerint, etiam in bello, & ab hoſtibus, quominùs id ſuo commodo facere poſſint, ſine publici iuris imminutione, impediri non poſſint. Accedit huc, vt, etſi ma-

E ximè

ximè diem ad deliberandum ſumendam ſibi ſertas V. exiſtimâſſet; tamen vel eos ipſos legatos ad diem ad ſe redire iubere potuiſſet; vel per ſuos deinde legatos reſponſum nobis dare. quos certè, quotieſcunque ſertas V. ad nos mittendos exiſtimârit, non modò nulla illis iniuria à nobis inferetur; verùm, nullum etiam humanitatis officium, quod iure publico legatis præſtari debeat, deerit; quò minus certe ſuo commodo; atque arbitratu, cum ad nos venire, tùm ad ſertem V. tutò atque ſecurè recipere ſe poſſint, per nos nihil fiet Verùm ſertem V. ipſam facile intelligere exiſtimamus, qui deliberet aliqua de re, illum omnia integra ſibi ſeruare; quod totum ſecus à ſerte V. fit. Cùm enim hæc ſumma legationis illorũ fuerit, ne contra ordinum omnium voluntatem fines regni ſertas V. ingrederetur; non modò armata fines iam ingreſſa ſertas V. eſt; verùm tot iam dies in conſpectu noſtro, atq; orbis huius hoſtilem in modum caſtra poſuit. Qua de re, cùm eò ipſo ſcripto ſertas V. cauſam eius nobis præbeat, locus nobis videtur cũ ſerte V. querendi. Neque tamen de iure nominationis ipſius, plu-

ribus

ribus iam agemus; quod & antè aliquoties publicè iam id fecimus, & deinceps fortaſſis etiam pluribus faciemus. Hoc ſolùm, quod ſer^{tem} V. ipſam minimè præterit, nūc dicemus: nulli dubium eſſe, quin, cùm omne regni ius, in eorum, qui regnum conferant, conſenſu atque voluntate poſitum ſit; eum, qui non modò maximæ partis, verùm omnium ferè conſenſu deſtituatur, nihil iuris vſurpare ſibi poſſe. A qua parte conſenſus ordinum, atque omnis ferè nobilitatis regni huius ſtet, etſi ſer^{tas} V. vel ex eorum ipſorum, qui ſer^{tem} V^{am} nominârint : qui iidem & legatos ſe creârint : & legati ad regnum accipiendum eam inuitârint : qui ad fines gratulandi cauſa obuiam illi proceſſerint: omnium denique qui circa eam ſunt, cùm paucitate, tum genere ipſo hominum æſtimare poſſit; tamen ſatis etiam in omnibus ferè conuentibus Palatinatuum nobilitatis, & proximo Viſlicieñ. declaratū eſt: tum nuperrimè etiam internuncius ſer^{tis} V. Mag^{cus} Felicianus, Baro ab Herberſtein, frequentiſſimo in conuentu noſtro, ex omnium noſtrum ſtudiis ac voluntate perſpicere potu-

it. De ea igitur re, cùm minimè dubium ſer^ti V. eſſe potuerit; tamen ne id quidem fecit, quod etiam dubia in re homines non inconſiderati facere ſolent; vt totam cauſam integrā ſibi ſeruaret: ac non modò fines ipſos, cōtra antiquiſſima fœdera, quæ cum ſer^ma domo Auſtriaca, regno huic intercedunt, inuitis nobis armata ingreſſa eſt; verùm, qua iter fecit, iureiurando, etiam per vim, homines ſibi obſtrinxit; quod ne ab iis quidem, qui omnium conſenſu legitimè electi ſunt, antequam inſignia regni acceperint, more maiorum fieri ſolet: arma denique, atque caſtra, in conſpectum noſtrum protulit. Hæc omnia, non tam ſer^tis V. conſilio, de cuius prudentia atq; virtute optimè ſentimus; quàm aliorū inſtinctu fieri facilè intelligimus. Eſt tamen nonnulla eius rei cauſa penes ſer^tem etiam V.^am, quòd aliorum pernicioſis conſiliis obſequatur. Verùm, vt ad legatos, de quibus maximè hoc tempore agendū nobis intelligimus, redeamus; deliberationem ſer^tis V. minimè ſatis iuſtā cauſam, contra voluntatem eorum legatos retinendi eſſe, ſer^tem V.^am ipſam ſatis perſpicere nobis perſuademus.

quam

quam autem præterea etiam eius rei cauſam ſignificat, quòd in eodem genere nonnulli à nobis etiam ſertis V. internuntij atque literæ interceptæ ſint; eam nullam à nobis præbitã eſſe, noſipſi optimi teſtes nobis eſſe poſſumus. Ad exploratores enim, & literas, quod attinet, cũ huiuſmodi tempore, omnia, quæ ad rempub. pertineant, prouidenda nobis ſint; eorũ nonnullos à nobis excuſſos eſſe, & adhuc obſeruari, non poſſumus diffiteri. Verum, præterquam quod id publico gentium iure, a nobis inſtitutum ſit, quo periculoſis reipub. temporibus, omnes operam pro ſe dant, vt & aduerſariorum conſilia contra remp. cognoſcãt, & ne ſua ab illis cognita detrimenti aliquid reip. afferre poſſint; vel ipſius etiam aduerſæ partis exemplo à nobis fit; quæ non modò priuatorum tabellarios, atque literas, quotiescunque eius rei facultas data illi fuit; ſed ipſius regis noſtri electi, ſermi Sigiſmundi III. detinere atque excutere non dubitarit. Qui autem iure legatorum ad nos, vel quempiam noſtrũ, à ſerte V. miſſus fuerit: qui ſcilicet vel tranſitũ petierit: vel literas, quibus mandata à ſerte V. ſe

habere oſtenderet,protulerit:publicè denique pro internuncio eius ſe geſſerit,eorũ nullum à nobis aliter tractatum, quàm ius legationis poſtulet, conſtanter confirmare poſſumus. quod vel in proximo internũcio eius, domino Herberſteinio,ſatis apparuit.qui,cùm iam humaniſſime dimiſſus eſſet, incidiſſemus autem ſub idem tempus in literas quorundam, quibus authores ſer^ti V. erant, vt noſtros legatos apud ſe retineret, per vnum quidem atque alterum diem, verùm ſine vlla iniuria retentus à nobis fuit.Etſi autẽ id legatis noſtris iam eueniſſe,quod euenit,cùm ex re ipſa,tum vel ex literis legatorum noſtrorũ,pro certo iam habe-remus; freti tamen fide atq; conſtantia ipſius, ſola ſponſione ab eo accepta,qua,vel vt legati dimitterentur ſe effecturum, vel iterum apud nos ſeſe ſtaturum promitteret, ſine vlla iniuria atque moleſtia illum dimiſimus.Itaq; non modò nunc,quod ſer^tas V. ſignificare videtur, quantũ nos ſciamus, nullus internucius ipſius à nobis detinetur: verùm antè etiam nullus vlla vnquam iniuria violatus à nobis fuit. Quare primùm, ne contra omnium populorũ

mo-

morem atq; inſtituta, diutius legatos noſtros ſer^{tas} V. retineat, iterum quàm diligentiſſimè à ſer^{te} V. petere non dubitamus; neque id noſtra magis, vel ipſorum legatorum, quàm ſer^{tis} V. ipſius dignitatis cauſa. Eo loco ſer^{tas} V. nata eſt, vt nihil tam augusta familia indignum ſua ſponte admiſſuram eam ſtatuamus: verùm tamen, vt de exiſtimatione atq; dignitate ſua, ſuo potius quàm alieno iudicio vtatur, rogamus. Deinde, etſi tot rebus iam, quot ſer^{tas} V. intelligit, priſtina amicitia, quæ inter nos ac vicinos ſer^{mæ} domus Auſtriacę populos à multis annis fuit, læſa ſit; pro eadem tamen amicitia, vt, quod aliorum, vt nos arbitramur, inſtinctu commiſſum hactenus eſt, corrigere ſer^{tas} V. quàm exulcerare malit, eam hortamur. Id ita faciet, ſi quamprimùm extra fines regni huius ſe receperit, Nam vt ad id, quod reliquum in ſcripto eo eſt, quo poſtulat ſer^{tas} V. ne villas atque ædificia incendiis, ac direptionibus deinceps vaſtemus, nunc reſpondeamus; facilè ſer^{tas} V. ſtatuere ſecum poteſt, nõ tam inimico in noſtros, noſque ipſos, animo nos eſſe, vt quaſi ipſi manum nobis inferre, ac noſtra

ſponte

ſponte ſæuire in nos velimus; eoſdem tamen nos ita etiam ſtatuere exiſtimabit, vt omnia damna, præ ſeruitute, leuia ducamus. Itaq; detrimentorum quidem eorum omnium, non nos quidem, ſed ij, qui defendendæ libertatis noſtræ neceſſitatem nobis afferunt, cauſam ſuſtinebunt: nos tamen ita animatos ſer^tas^ V. omninò ſibi perſuadebit; vt non modò poſſeſſiones, fortunaſque omnes noſtras, ſed vitam ipſam pro libertate, ac fide ea, quam ſemel ſer^mo^ regi electo noſtro addiximus, in diſcrimẽ adducere non dubitaturi ſimus. Quò magis, vt non modò, quid regno huic, verum ſibiipſi etiã, tum vicinis ſer^mæ^ domus Auſtriacæ ditionibus, ad extremùm vniuerſæ reip. Chriſtianæ expediat, diligentius ſecum cogitet, iterum atque iterum eam hortamur. Cæteroquin obſeruantiam ac ſtudiũ, vt erga vniuerſam ſer^mam^ domum Auſtriacam, ita ſer^tem^ V. omnibus rebus illi demonſtrare parati. cui proſperam valetudinem à Deo Opt: Max: precamur.

Maioris fidei cauſa, nos infraſcripti deputati ex eorundem ordinum authoritate ſubſcripſimus, ſignaque noſtra appoſuimus. Dat:

Cra-

Cracouiæ, die 20. menſ: Octob: Anno Domini, M. D.. Lxxxvij,

SERENISS. PRINCIPIS ET D. D. *Maximiliani, dei gratia Archiducis Auſtriæ, &c. ad ordines regni epiſtola.*

Rmis, Illbus, Spectabilibus, Magnificis, Generoſis, Nobilibus, ſyncerè nobis dilectis N. iis omnibus, qui ex ſtatibus & ordinibus inclyti noſtri regni Poloniæ in vrbe Cracouieñ. congregati ſunt.

MAXIMILIANVS, Dei Gratia Electus Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ: &c.

REuermi illus. ſpectabiles, magnifici, generoſi, nobiles, ſyncere nobis dilecti, ſalutē & beneuolentiæ noſtræ affectū. Sicuti pridie D. Palatinum Lublineñ. cum reſponſo noſtro, ad veſtra poſtulata ſaluum ad vos remiſimus; ita etiam cum his noſtris reliqui eius col-

legæ, viri ornatiſſimi ad vos venient. Ex quibus quidem, quo animo erga hoc inclytum regnum affecti ſumus, intelligere poteritis. Cæterum, quoniã nos nuper ex relatione oratoris noſtri Feliciani Baronis in Herberſtein percepimus, S. Vras in cõgregatione illa veſtra, ad quam per vos vocatus fuit; conqueſtos eſſe; quòd nos contra compactata regnorum Poloniæ & Boëmiæ, huc armata manu, ea intentione veniremus, vt regnum violenter occupemus, ac libertates veſtras, & aliorum regnicolarum infringamus, ſupprimamuſq́; & idcirco Stes Vras petiuiſſe, vt tale noſtrum propoſitum ex mala informatione manans, in melius cõmutare, ſaniorâq; conſilia amplecti, ac ad regni confinia reuerti velimus: ea ſanè res præter omnem expectationem nobis accidit: Nam planè nobis perſuademus, pleriſq; ex vobis ſatis ſuperque conſtare, nihil alienius ab inclyta noſtra domo Auſtriæ, nobiſq́; eius conſortibus omnibus eſſe, quàm aliena & ad nos nullo iure pertinentia vllo modo inuadere, ſed potiùs aliis, quibus in eiuſmodi aliquando iniuria facta fuit, omni noſtra poſſibili opera, &

adiu-

adiutorio ſuccurrere. Prout ſpecialiter nos, DEVM Opt: Max: teſtem vocamus, quòd potiùs huius veſtri ampliſſimi regni tranquillitatem, quietem, incolumitatem, ſalutem, & inprimis libertatis veſtræ conſeruationem, ac fidem tutelam, quàm vel minimam eius læſionẽ, imminutionem, ſeu infrinctionem, ex animo optemus; & ita quidem, vt pro ea ac communi veſtra proſperitate, vitam ac ſanguinem ipſum, profundere ſemper quàm paratiſſimi futuri ſimus, nedum contrarium, vt præfertur, in animo habeamus. Et propterea S. V. omni ſtudio quàm enixiſſimè hortamur ac requirimus, vt aliud de nobis à nemine ſibi perſuaderi ſinant; ſed de hac noſtra aſſertione ac declaratione, plusquàm certiſſimæ eſſe, ac abſque omni hæſitatione planè ſibi de nobis polliceri velint; nobis ipſarum & totius regni ſalutem, felicitatemque perinde ſemper ac vitam noſtram propriam commendatam futuram; noſq; adeò libertates, immunitates, prærogatiuas, iura, decreta, conſtitutiones, ſanctiones, ac conſuetudines veſtras omnes ac ſingulas, perpetuò, quàm firmiſſimè, non ſolùm

 ipſos

ipſos obſeruaturos, ſed etiam apud alios earũ manutentionem fideliter procuraturos; & vt ſummatim dicamus, totum noſtrum regimen ita inſtituturos eſſe, vt omnibus præſentibus, ac poſteris, liquidò appareat, nos nihil proprij, ſed rem ac vtilitatem ſaltem veſtram, & totius regni agere ac quærere. Prout parati ſumus de eo S. Vris omni meliori modo ac forma ſufficienter cauere. Et ſi de eo per aliquot ſuos legatos vlterius nobiſcum aliquid tractare voluerint, gratiſſimi ij nobis erunt. Et cùm haud grauatim cum iis de omnibus rebus vel perſonaliter, vel per aliquot noſtros conſiliarios conferemus; tùm vobis hiſce noſtris ſanctè recipimus, ipſos adeò liberos, tutos, ac ſaluos futuros; vt ſingulis horis, quandocũq; illis libuerit, ad vos ac nos redire, & iterum reuerti poterunt, ſine omni fraude & dolo. Et hæc ſunt, quæ S. V. ad relationem dicti Baronis ab Herberſtein, amanter replicare voluimus. Et ſicuti vobis omnibus ac ſingulis gratia noſtra optimè propenſi ſumus, ita etiam S. Vras benè feliciterque valere optamus. Prout etiam ipſum Baronem de Herberſtein hac de re ad vos re-

mitte-

mittere voluimus, cui in iis, quæ vobis oretenus exponet, S. V. omnimodam fidem ſecurè habere poterunt. Ex prædio Rakowiczá vigeſima die Octobris, Anno Domini, Octuageſimo ſeptimo.

ORDINVM REGNI AD *eundem ſereniſſ. Archiducem epiſtola.*

Ser^{me} princeps, dñe obſeruand^{me}.

MIttimus ad ſer^{tem} V^{m} legatos noſtros mag^{cos} & generoſos dominos, Ioannem Myskowski, Caſtellanum Zarnouienſem, Chriſtophorum Milenski, dapiferum Caliſſienſem, Adamum Gorayski ſeniorem, Ioannem Lipski. qui omnibus de rebus ſententiam noſtrã, cùm coram ſer^{ti} V. exponent, tùm legationẽ ſuam ſcriptam illi tradent. Iis igitur, vt plenam fidem ſer^{tas} V. adhibeat, rogamus; ad eorundemque legationem ipſa etiam ſcripto & directè quamprimùm nobis reſpondeat. cæteroquin obſeruantiam, paratiſſimaque ſtudia noſtra ſer^{ti} V. deferimus, optimamque valetudinem à Deo Opt: Max: illi precamur.

Maioris fidei cauſa nos infraſcripti deputati ex omnium ordinum authoritate ſubſcripſimus, ſignaque noſtra appoſuimus. Dat: Cracouiæ, die 23. menſ: Octobris. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.

EORVNDEM ORDINVM REGNI *Cracouiæ congregatorum præſcriptum legationis, mag^cis & generoſis dñis, Ioanni Miſkowſki Caſtellano Zarnouienſi, Christophoro Milenſki dapifero Caliſſienſi, Adamo Gorayſki ſeniori, Ioanni Lipſki, ad ſereniſſ. Archiducem Maximilianum. Dat: Cracouiæ, die xxiij. menſ: Octobris. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.*

Legati noſtri quamprimum ad ſer^mum Archiducem Maximilianum peruenerint, facultate ſer^tis ſ^æ adeundæ quamprimũ poſtulata; inprimis obſeruantiam, ſtudiaque noſtra ſer^ti ſ^æ deferent; deinde in hanc ſententiam legationẽ ſuã exponẽt.

SER^me princeps, dñe clement^me. Ad reſponſum, cum quo mag^cum dñm Palatinum Lublineñ ad ordines ſer^tas V. remiſit, peculiari ſcri

pto

pto hoc, quod ſer^ti V. tradimus, ſer^ti V. ordines reſpondent. Ex iis autẽ literis, quas mag^cus dñus Felicianus Baro ab Herberſtein à ſer^te V. illis reddidit, rectè id ab illis ſer^ti V. eum renunciâſſe perſpexerunt, quod de aduentu in regnũ hoc ſer^tis V. queſti cũ illo fuerint. Per ſe enim, ne quid earum rerum, quæ hîc actæ eſſent, ſer^tem V. fugeret, minimè ſtetiſſe putant; diligenterque curatum à ſe eſſe, vt omnibus de rebus accuratè ſer^tas V. edoceretur. Nam & ab initio, legati, cùm ſer^tis V. tùm vniuerſæ ſer^mæ domus Auſtriacę, & poſtea ſac. Cæs. M^tas ipſa legatis Varſauia ab illis miſſis, Epiſcopus autem Vratiſlauienſis, tanquam & Capitaneus Sileſiæ, & communium pactorum cuſtos; cum è minoribus nonnullis nobilitatis conuentibus, tum à præcipuis aliquot regni huius magiſtratibus, ad extremum è proximo conuentu Viſlicienſe generali, ſer^tas V. ipſa, de ſer^mi regis noſtri Sigiſmundi tertij electione, omniumq; ordinum voluntate, diligenter certior facta fuit. Tam teſtata tamen eorum declaratione poſtpoſita, & nominationem eam ſer^tas V. accepit, quæ à pauciſſimis quibuſdam ter-

tio

tio demum die poſt, contra morem maiorum interpoſita fuit: & in regnum ita deinde venit, vt neque præmitteret ſuorum aliquem hominem grauem, qui, quo in ſtatu res eſſent, cognoſceret; & arma atque ſigna in conſpectu noſtro explicaret. Quod, cùm contra antiquiſſima fœdera, quæ regno huic cũ vicinis ſer^{mæ} domus Auſtriacæ ditionibus intercedunt, & libertatem noſtram, à ſer^{te} V. ſuſceptum ſit; queſti ſanè non mediocriter ea de re ordines fuerunt: non minus autem de eo, quòd omninò ius aliquod ex huiuſmodi nominatione ſer^{tas} V. vſurparet. Iam quo in ſtatu res ſint, ſer^{tas} V. videt: ſer^{mus} princeps Sueciæ Sigiſmundus, vnanimi omnium ordinum conſenſu, rex electus; in regno iam eſt: à regno atq; iure ſuo, neq; ille ſine ordinum conſenſu recedere poteſt: neque ordines regem eum, qui contra legitima ſua ſuffragia voluntatemque in regnũ venerit, niſi conuulſis è fundamento iuribus, libertateque ſua recipere poſſunt: mori prius & poſſunt; & ſi ita ſors ferat, parati ſunt. Quæ autem magnitudo animi ſer^{morum} principum Auſtriacorum eſt, ne eos ipſos quidem, vt maximè

 ximè

ximè conſequi id poſſint, vi occupare regnum hoc velle, ſibi perſuadent. Hæc autem, cùm ita ſint, vt vlla huiuſmodi ratio, qua ſer^tas V. in regno maneat, reperiri poſſit; neque ordines vident; neque verò etiam, vt ſer^tas V. de ea cogitet, cenſent. Vt autem quamprimùm ſer^tas V. extra fines rurſum ſe recipiat; cùm multis aliis de cauſis eam hortantur; tùm quòd tanquam ad commune incendium reſtinguendũ, vndique iam concurritur: & vt aliunde non conueniretur; tamen cùm in hac rerum incertitudine omnia ſuſpecta ſint, & quiſque pro ſe rerum ſuarum ſatagat, quàm multa euenire, poſſint, ſer^tas V. videt. Si quid deinceps verò, cùm ex regno exceſſerit, tractare ſecum ſer^tas V. voluerit, quæ alijs omnibus exteris patet, eadem ſer^tis quoque V. legatis humanitas ordinum patebit; vt & libenter ab illis audiantur, & reſponſum publicè ex omnium ordinũ ſentẽtia illis detur. Interim verò, ſi, quod ſer^tem V. iterum atque iterum hortantur, pacate recipere ſe voluerit; vt ser^tas V. ſine maleficio diſceſſuram ſe illis caueat, à ſer^te V. poſtulant; pacemque publicam in omnibus finibus vici-

 narum

narum ſer^{mæ} domus Auſtriacæ ditionum, quæ ad regni huius fines pertinent, publicandam curet; quod ipſi viciſſim à ſua parte præſtituros ſe recipiunt.

Quæ, cùm dixerint, eandem hanc legationem ſuam ſcriptam etiam ſer^{ti} ſuæ tradent, vtque ab eadem, cum ſcripto itidem reſponſo, quamprimũ ad nos remittàntur, poſtulabunt.

FRIDERICI A ZIEROTHIN *Baronis, ad ordines regni epiſtola.*

Reuerendiſſimis, Illuſtribus, Magnificis, Nobilibus, Generoſis, Prudentibus, N. N. Ordinibus, & Statibus regni Poloniæ, nunc Cracouiæ congregatis, Dominis & amicis honorandiſs.

Reueren^{mi}, Illus. Mag^{ci}, Nobiles, Generoſi dñi, & amici honorandi: ſalutem, & obſequiorum noſtrorum commendationem.

SErenißimus rex dominus noſter clementiſsimus, ad legationem reuerẽ^{rum}, mag^{rum}, nobi-

nobilium, & gnroſ. D. V^rum^, vt ſe facturũ recepit, reſpõdere conſtituit, per Illus: & Mag^cos^ D. D^nos^ Ladiſlaum Poppel Baronem à Lobkowicz, Dñum in Zbirów, ſupremum camerarium, Danielem Princz, Sac. Cæs. M^tis^, ac ſuos conſiliarios, Franciſcum Maſlowski, Terræ Veluneñ. notarium, ac Caſparum Kempinski, dapiferorum ſuorum præfectum: id aũt, vt quamprimùm fieri poſſit, neceſſarium fore videtur; vt quemadmodum D. V. ſaluus conductus antea hinc miſſus fuit; ita eędem quoq; prædictis dñis in eandem formam conceptũ huc mittendum curent. Quod ſimul ac factũ fuerit, regia M^tas^ dictos dños oratores ſuos iſthuc miſſura eſt. Quod reliquum eſt, nos, officiáque noſtra D. V. deferimus; & eaſdem feliciter valere cupimus. Ex Monaſterio Mogilano xxv. Octobris. Anno Dñi 1587.

FRidericus à Zierothin Baro, Dñus in Selowicz & Pauſdrzany, Sac^æ^ Cæs^æ^ M^tis^ à conſilijs bellicis, equitũ cataphractorum ſummus præfectus, nec non ſuæ regiæ M^tis^ intimus conſiliarius, & eiuſdẽ curiæ magiſter ſupremus. &c.

AD EPISTOLAM SVPERIOREM,
ordinum regni reſponſum, ad ſereniſs. Archiducem Maximilianum miſſum.

Ser[me] princeps, dn̄e obſeruand[me].

REdditæ nobis literæ ſunt conſiliarij ſer[tis] V[æ], mag[ci], & generoſi Friderici à Zierothin Baronis: quibus, vt fide publica legatis, quos ſer[tas] V[a] ad nos miſſura ſit, caueamus, à nobis poſtulat. Mittimus ſer[ti] V[æ] literas in eos, quos ex externis, conſiliarijs nimirum ſer[tis] V[æ], dn̄us Zierothinus à ſer[te] V[a] ad nos venturos nobis ſignificat: qui fide publica liberè atque ſine vlla moleſtia ad nos venient, & à nobis redibũt. In Polonos, quos dn̄s Zierothinus nominat, propterea literas nullas ſer[ti] V[æ] mittere poſſumus, quòd conſtitutione vniuerſæ nobilitatis, quæ vt antea Andreiouiæ, ita proximè ſub Viſlicia ſancita eſt, donec reſp. amplius de illis ſtatuat, omne cõmercium cum illis ſublatum ſit. Quod pro prudentia & humanitate ſua in optimam partem ſer[tem] V[am] accepturam confidimus; cui cæteroquin ſtudia officiáque noſtra paratiſſimo animo deferimus, opti-

mam-

mámque valetudinem precamur. Cracouia die xxvj. meñ. Octobris. Anno Domini. M. D. Lxxxvij.

FRIDERICI A ZIEROTHIN, *ad ordines regni altera epiſtola.*

Rñdiſſ. Illuſtres, Magnifici, Nobiles, & Generoſi dñi amici honorandi: ſalutem, & officiorum noſtrorum commendationem.

EX literis Dnum Vrum ad regiam Mtem, &c. dñum noſtrũ clementiſſimum, & ex ſaluo conductu intelleximus, eas, non in ea verba, neque ijs cautionibus adhibitis, quæ his temporibus neceſſariæ videntur; & in eo fidei publicæ ſcripto inſertæ ſunt, quas ſua Mtas Dominis oratoribus D. Vrum nuper dedit: dictum ſaluum conductum perſcriptum eſſe. Deinde, quod maius etiam eſt, quum regia Mtas nullo delectu habito, eos admiſerit, & benigne audiuerit, quos D. Vræ huc ablegârunt: D. Vræ tamen Mti eius præſcribere voluiſſe videntur; vt non ex ſuo ſed ipſarũ arbitratu legatos iſthuc

 mit-

mitteret. Quare omiſſa nunc illa cauſa, quam adferũt impedimento eſſe, quominus quoſdã ex Polonis, quos eius M^tas^ nominauit, admittere poſſint: homines alioquin omni honore digniſſimos; D. V. iterum amice hortamur, & petimus, vt ſaluum conductum, in hanc quam mittimus formam, qui datus fuit dñis oratoribus veſtris, conſcriptũ pro iiſdem, qui in prioribus literis à nobis nominati ſunt, quàmprimũ mittere velint. vt eò citius mentem regiæ M^tis^ ad nuperam legationem ſuam intelligere poſſint. D. V. feliciter valere optamus.

Mogilæ vigeſima ſexta die menſis Octob. Anno Domini 1587.

EPISTOLA ORDINVM REGNI *ad ſereniſſ. Archiducem Maximilianum: qua præcedenti epiſtolæ reſpondetur.*

Ser^me^ princeps, dñe obſeruand^me^.

EX literis Ill^ris^ & mag^ci^ dñi Friderici à Zierothin Baronis, non ſatisfeciſſe ſer^ti^ V. perſpeximus ſaluum conductum eum, qui in legatos, quos ad nos miſſuram ſe oſten-

dit

dit heri a nobis ſer^ti V. transmiſſus fuit. Maxime quidē id requirere ſer^tem V. animaduertimus; quod Polonos, qui circa ſer^tem V. ſint, excludamus. in quo non tam ſer^ti V. à nobis præſcribitur, quàm vniuerſæ nobilitatis decreto, quantum ea in re à nobis fieri poſsit & debeat, nobis ipſis præſcriptum eſt. Itaque, ne ſer^tas V. in aliam partem id accipiat, ampliusué id à nobis contendat, quod in noſtra ipſorum poteſtate non eſt, iterum à ſer^te V. petimus. Aliis rebus ita cautum legatis, quos præter Polonos miſſura ad nos ſer^tas V. eſt, exiſtimamus; vt nihil in eo genere amplius deſiderari à nobis poſſe ſtatuamus; niſi fortè familiæ legatorum, & cōmorationis eorum, diſerta mentio à nobis requiratur; quorum altera ſub ipſorū legatorum nomine ſatis comprehendi, altera non neceſſaria nobis videbatur. Cùm enim tēpora hæc nullam morā ferre videamus, quantum in nobis erit, quamprimùm legationem ſuam expoſuerint, vt ſine mora ad ſer^tem V. eos remittamus, operam dabimus. Quòdſi tamen hac quoque in re amplius à nobis caueri illis debet, vel harum literarum authoritate præ-

ſtare

ſtare id non dubitamus: vt quos præter Polonos, legatos ſuos mittendos ad nos Ser^tas V. duxerit; eos omnes & ſingulos, cum familiaribus ſuis, tutè ac ſecurè ſine omni periculo ad nos venturos, & donec à nobis dimiſſi fuerint, commoraturos; inde autem ſine vlla iniuria ſuo commodo atque arbitratu, cum omni comitatu ſuo, ad Ser^tem V^am ſaluos, & incolumes ſe recepturos, ſanctè, & firmiter, ſub fide, & honore noſtro promittamus, caueamusq́;, quẽadmodum vi præſentiũ cauemus; ſpõdemusq́ue. Ser^ti cæteroquin V. obſeruantiam, ſtudiumq́; noſtrum, paratiſſimo animo deferimus, optimamque valetudinem à Deo Opt: Max: precamur. In ſuperiorum autem omnium fidem, qui à nobis eam ad rem deputati fuerunt, hiſce manibus ſuis ſubſcripſerunt, ſignaque ſua appoſuerunt. Dat: Cracouiæ, die xxvij. Meñ. Octobris. Anno Dñi, M. D. Lxxxvij.

ORDINVM REGNI CRAC.

congregatorum, ad conuentum ordinum regni Vngariæ Poſſonienſem epiſtola.

Reue-

Reuer^mi, illres, mag^ci, generoſi, & nobiles dñi, amici obſeruand^mi.

QVemadmodum contra publicum regni huius ius, omniumque noſtrum libertatē ſer^mus Archidux Maximilianus, triduo pòſt, quàm ſer^mus Sigiſmundus Princeps Sueciæ legitimè iam electus fuiſſet, à pauciſſimis quibuſdā nominatus fuit; ita nūc non minori vniuerſæ Chriſtianitatis periculo, quàm noſtro, à pauciſſimis iiſdem nōnullis proſcriptis, cæteris ferè decoctoribus, armatus in fines regni huius introductus eſt. In quo inſtituto ſuo, adiuta ſer^tas eius, contra antiquiſſima pacta atq; fœdera, à Sileſiæ atque Morauiæ incolis quibuſdam fuit. Cùm autem, vt eodem exemplo Reuer^mæ, Ill^res, mag^cæ, & generoſæ D. V^ræ quoq; eam iuuent, ſolicitari eas audiamus; haſce ad eas dare voluimus; quibus, cùm antiquiſſimorū fœderum, tum amicitiæ perpetuò inter nos cultæ eas cōmoneremus: longeque iuſtius, vt nobis videtur, ab iis poſtularemus; vt maiorē, non modò perpetuæ amicitiæ, verùm etiam publicæ pacis rationem, quàm cuiuſquam ſtu

dii habeant. Quæ fœdera iam à temporibus Sigiſmundi,&Iagellonis vtrinque nobis intercedant, D[nes] V[æ] vident; huiuſmodi nimirum, vt etiamſi inter ipſos principes bellum,vel cauſa belli oriretur; populi tamen cupiditatē eorum,ſi retinere non poſſent, adiuuare non debeant; neque vllam opem principibus, in priuata controuerſia, contra alterum ferre. Verumtamen ij ferè cōmemorare ea ſolent, qui acceptam à maioribus amicitiam, nullis ipſi officiis inter ſe proſecuti ſint. quæ, cùm omni tempore ſumma atque teſtatiſſima vtrinq; nobis interceſſerint; vt & horum potius,& antiquiſſimæ amicitiæ memores eſſe velint,neque in huiuſmodi cauſam contra fœderatos, atq; antiquiſſimos non modò amicos, verùm ſocios etiam ſuos ob cuiuſquam ſtudium deſcendere,non noſtra modò, verùmetiam vniuerſæ reip: Chriſtianæ vtilitatis cauſa, iterum quàm diligentiſsimè ab illis petimus,optimāque valetudinem à Deo iis precamur. Cracouiæ die xxviij. meñ. Octobris. Anno Domini. M. D. Lxxxvij.

SERE-

Sereniss. principis *Archiducis Maximiliani, ad ordines regni Poloniæ epiſtola.*

Maximilianvs, Dei gratia electus rex Poloniæ, Magnus dux Lithuaniæ &c. Archidux Auſtriæ.

Reuer^mi^, illus. ſpectabiles, magnifici, nobiles, & generoſi, ſyncerè & gratè nobis dilecti. Mittimus oratores noſtros ad S. V. illus. magnificos, generoſos, ac ſtrenuos fideles nobis ſyncerè dilectos, Ladiſlaũ Poppel, Baronẽ à Lobkowicz, ſupremum camerarium noſtrũ, cõmendatorem Ioannem Kobenzl de Proſſek & Moſſa, intimos conſiliarios noſtros, & Danielem Princz, Sac. Cæs. M^tis^, ac noſtrum cõſiliarium, qui noſtram de ijs, quæ per oratores ſuos nobis ſcripto obtulerũt, ſententiam, ſcripto item cõprehenſam, ipſis traderent, atque vbi opus fuerit, coràm verbis quoque eam vberius explicarent. Quibus, vt plenam fidem adhibeant, & quæ ſecum deferent ſcripta, omnia publicè perlegenda curent; vt omnes proceres, ac nobiles, atque omnis conditionis ho-

mines probè intelligere poſſint, quibus rationibus freti huc venerimus, S.V. benignè hortamur. Ad ea autem, quæ reſponſionem requirunt; vt quàmprimum reſpondeant, oratoresque noſtros ad nos ſine longiore mora remittant, beneuolè poſtulamus. Dat: ex Monaſterio Mogilano xxviij. die Octobris, Anno Domini M. D. Lxxxvij.

EIVSDEM SERENISSIMI

Principis, ad ſuperiorem ordinum legationem reſponſum.

Sereniſſimus Princeps, Dominus Dñus Maximilianus, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ &c. Archidux Auſtriæ &c. dominus noſter clementiſſimus, Ad legationē mag^corum^ & gños^rum^ dñorum Ioannis Miskowski, caſtellani Zarnouieñ. Chriſtophori Milenski, dapiferi Caliſſieñ. Adami Gorayski ſenioris, Ioannis Lipski, nomine ordinum Cracouiæ cōgregatorum, ſcripto comprænhenſam, vt petitioni ipſorū ſatisfiat, ſcripto quoq; reſpondet.

QVod ad electionem in regem Poloniæ, & magnum Lithuaniæ ducem, ſuam attinet, miratur regia M^tas, eam ab ordinibus Gracouiæ nunc congregatis etiamnum in dubium, atque adeò in controuerſiam vocari. Nam quin ea ritè, legitimè, ex regni ipſius legibus, ac præſcripto peracta fuerit, dubitare nemo debet; niſi is, cui planè ignota ſunt ea omnia, quæ in proximè præteritis comitijs Varſauieñ acta, transacta ſunt. Ibi enim, loco ad electionem, communi omnium ordinum, tùm regni huius, tùm magni Lithuaniæ ducatus conſenſu, atque approbatione, deſignato, ac conſecrato; extra quem D. Archiepūs Gneſneñ, primas regni &c. diris omnibus deuouit, & ſacrorum cōmunione ſolenniter excluſit omnes; ſi qui fortè regem eligere auderent: illo, inquam, loco, vbi etiam exterorum principū oratores omnes auditi ſunt: ab omnibus vtriuſque nationis ordinibus, vnanimi conſenſu, magno applauſu, atque alacri omnium acclamatione electam ſe fuiſſe; non tantùm à ſac. Cæs. M^tis dñi & fratris eius chariſſimi, atq; aliorum principum, qui eam com-

 men-

mendatione ſua proſequuti ſunt; verumetiam à ſuis oratoribus, atque aliis quam plurimis nobiliſſimis viris tùm Polonis, tùm Lithuanis, M[ti] ſuæ renunciatum eſt. Poſtea etiam ampliſſimi ijſdem ab ordinibus legati, ad eam venerunt; decretum electionis, non paucorum quorundam (vt Sync. V[æ] innuere videntur;) ſed plurimorum primariæ nobilitatis virorum ſubſcriptione, & ſigillis cõmunitum, obtulerunt; atq; à M[te] regia, vt ad regni gubernacula capienda adueniret, magna contentione efflagitàrunt. Regia itaque M[tas] nihil præproperè, nihil inconſideratè, nihil ſine Sac. Cæs. M[tis], & cæterorum inclytæ domus Auſtriacæ, tùm aliorum chriſtiani orbis ſummorũ principum conſilio, atque authoritate ſuſcepit; ſed ſumma omnium voluntate, ac cohortatione; dictorumq; oratorum ad ſe ablegatorum, precibus adducta; iuramento prius Olomucij præſtito, & conditionibus acceptis; in hoc regnum, amico, & ad omnem benignitatem propenſiſſimo, ac patriæ huius veſtræ dignitatis, cõmodorum omnium, ſalutisq; cum primis ſtudioſiſſimo, non hoſtili, vt quidam calumni-

antur,

antur, animo venit. Quomodo autem, in ipſis ſtatim finibus; deinde quum iſtam vrbem præteriret, ab ijs, qui in ea rerum hoc tempore potiuntur, excepta fuerit; notum eſt omnibus, qui miſerabilis illius incēdij, quo vicinæ villæ, & nobiliſsima ædificia conflagrârunt, ſpectatores fuerunt. omnia direptionibus, flammiſque atrociter, ac ſanè nulla de cauſa, cōfeſtim vaſtata ſunt: nulla certè (ne quid amplius dicamus) perſonæ M[tis] eius, cui pace publica nihil antiquius eſt; nulla eorum, qui honoris & officij cauſa, eam comitati venerunt, ampliſsimorum hominum, ratio habita eſt: tormenta in nos directa, & exploſa: milites ad pugnam educti: noſtri, pacificè progrediētes, ad certamen laceſsiti; vulnerati etiam aliqui fuerunt: antè hoc autē tempus, & poſtea quoque, quum nihil ſibi hoſtilè metuerent, vt qui longè alio ſe propoſito huc veniſſe non ignorarent; palantes noſtri, & ſecurè ad nos pergentes, ex inſidiis petiti, trucidati, & omnia extrema experti ſunt; non minus, quàm ſi Chriſtiani nominis hoſtes eſſent, atque vi ad ſubiugandum hoc regnum intrâſſent. Quæ certè,

niſi

niſi M^tas regia (quæ ipſius eſt pietas, ac pacis ſtudium) a cede, & ſanguine Chriſtianorum abhorreret; longè alium exitum habuiſſent, quàm ij fortaſſe exiſtimant, qui nimis præfidenti animo M^ti ſuæ tàm hoſtiliter aduerſati fuerunt: ſed maluit, vt ſemper factura eſt, pietatis innatæ, humanitatis, ac benignitatis rationem ducere; quàm par pari referre, cum pernicie hominum, & reip. detrimento. His ſimilia in dies perpetrantur: nuntij ad diuerſos dimiſſi intercipiuntur; vt antè, quàm in regnū veniſſet M^tas regia, etiam generoſus Ioannes Luſicki, ad ſereniſſimam reginam miſſus, in itinere, excuſſis literis, retentus fuit. Non ita malè profectò, iam inde à multis ſeculis merita eſt inclyta domus Auſtriaca, de nobiliſſimo hoc regno; vt M^tas ſua, & nobiliſſimorum procerum ac nobilium comitatus, etiamſi nulla de cauſa huc veniſſet, nullum omninò ius obtineret; tam inhumaniter, tam hoſtilem, ac planè barbarum in morem, accipi debuerit. Nota ſunt paſſim, tùm alibi, tùm in hoc regno D. Imperatorum, proauorū, tùm aui D. Ferdinandi, tùm parentis etiam D. Maximiliani Cæſaris

ſaris, erga hanc gentem merita; quæ priuatim,& publicè,in animis hominũ defixa ſunt; vt nihil nunc dicatur de iis regibus, prædeceſſoribus M^tis ſuæ Iagellonibus, à quibus genus ducit. Vel horum certè memoria, tanti apud vos eſſe debuit; vt longè aliter in M^tem ſuam: noſque omnes,animati eſſetis; præſertim cùm id ſemper ſtuduerit Dei beneficio;vt ab maiorum ſuorum pietate,humanitate,benignitate, amore,ac ſtudio in hanc gentem planè ſingulari,nulla in parte degeneraret. Quare humanitatis veſtræ atq; officij fuerat; vt parem illis in ſuæ M^tis perſona gratiã referretis;inclytæq; domui eius cauſam præberetis;vt de ſync. V^ris publicè,& priuatim,amplius etiam mereri nõ deſinerent. Quod à vobis prætermiſſum eſſe, vt reprehenſione iuſta non caret; ita in ſpem M^tas ſua venit, fore, vt quum ſiniſtras de ipſa, atq; à natura, bonitateq; ſua, alienas ſuſpitiones,ex veſtris,& aliorum, qui falſis maleuolorum calumniis faſcinati ſunt, animis exemeritis; longè aliam mentem ſuſcepturi; atq; alia, dignitati ſcilicet, ſalutiq; reip. magis conſentanea conſilia capturi ſitis. Cogitate etiam

atque etiam, num altera illa electio, qua ij, qui in proximis comitiis ſeceſſionem, à reliquo regni corpore ibi cõgregato, fecerant, Ser^mi^ Sueciæ regis filium nominârunt, ſuo loco, num ritè, num ex legum præſcripto, facta fuerit: per tumultum ſanè omnia, vi, & armis, non quo decuit ordine, non more maiorum, acta ſunt: nullus ibi Lithuanus fuit; quum tamen nobiliſſima illa natione inuita, ac diſſentiente, nemo legitimus rex, nemo magnus Lithuaniæ dux, etiam ex vnionis ac fœderum pacto, eſſe, aut dici poſſit, aut debeat. Nam, quod in ſcripto veſtro adducitur, de prouincialibus, & nuper ad Viſliciam congregatis congreſſibus nobilitatis; illud in vniuerſum rectè reſponderi poteſt, quod ſapientûm omnis ætatis Iuriſconſultorum obtinuit authoritate, & paſſim peruulgatum eſt; id, quod initiò nullo iuris fundamento nititur, progreſſu temporis non fieri firmum. adde, quòd regiæ M^tis^ partibus fauentes, (qui per totum regnum, & magnum Lithuaniæ ducatum plurimi ſunt) illos veſtrorum congreſſus, adire noluerunt; neque ſua illos præſentia confirmandos, atq; appro-

ban-

bandos exiſtimârunt; ſed ſatis ſe officio ſuo functos eſſe cenſuerunt;ſi,proteſtatione interpoſita,decreta illa,quę in illis cōuenticulis,per varias artes nobilitati extorta ſunt,nullam obtinere vim teſtarētur. Non ignoramus,quæ in maiore Polonia facta & promulgata ſit proteſtatio:quæ in Ruſſia:quę per totum regnū aliis in locis: Extant illæ perpetuis literarū monumentis conſecratæ. Ac ne alios nunc conuentus attingamus,in quibus nobilitatis iura, priuilegia; & libertas omnis per vim oppreſſa eſt; nuper certè Viſliciæ nihil legitimè, nihil ordinè; omnia per vim, & à paucis quidem, qui liberæ nobilitati indignæ ſeruitutis iugum imponunt; decreta ſunt: reliqui à ſententiis dicendis excluſi ſunt, qui non armati de repu: conſultaturi, ſed pacifico animo cōuenerunt: quin parum etiam abfuit, quin nobilibus quibuſdam vis illata fuerit, & cædes perpetrata; ac, quod magis etiam reprehendi, & vindicari deberet; ne orator quidem M^tis regiæ audientiā impetrare potuit; ſed cum ſumma ignominia, non ſine ſuo; & ſuorum periculo reiectus, atque exploſus fuit. Itaque magna pars

nobilitatis, illis violentis diſcedentibus,in alia
omnia iuit; neque electionem noſtram repu-
diauit. Sed, ſi coram æquis iudicibus agendũ
eſſet; longè vberius, & firmiſſimis diſceptari
atque euinci argumentis poſſet; hanc ſuæ M^{tis}
non eiuſmodi eſſe electionem, qualis ſync:
V^{rum} ſcripto,non ſuis coloribus,depingitur.Ac
quoniam ſua M^{tas} non ſua ſponte,non incon-
ſideratè, non nulla de cauſa, non nullo freta
iure; ſed vocata ab ordinibus, & ſtatibus re-
gni, & magni ducatus Lithuaniæ: vocata à
veſtris fratribus,ampliſſimis viris; de conſilio,
ſententia, & voluntate ſummorum Chriſtiani
orbis Principum; animo pacifico,non hoſtili;
ſed ad bene de omnibus merendum,ad digni-
tatem, & priuilegia regni conſeruanda atque
amplificanda propenſiſſimo venit; cogitare
pro veſtra prudentia quiuis, atque animo ſe-
cum reputare poteſt; M^{tem} regiam ad ſyncer:
V^{rum} ſatis imperioſam,ac minarum plenã hor-
tationem, regno excedere non poſſe. Agitur
hic ſalus reipub: agitur ſuæ M^{tis}, inclytæque
domus Auſtriacæ dignitas: agitur libertas re-
gni, & magni ducatus Lithuaniæ; pro quibus

rebus

rebus omnibus, ſi opus ſit, vitam ipſam profundere parata eſt. Quæ cùm ita ſe habeant, neque iam integrum amplius ſit, neque in vnius M.^tis regiæ poteſtate poſitum, vt de re tam magna, certum ſync: veſtris hoc tempore, atque abſolutum reſponſum dare poſſit; præſertim cùm hac de re tota, ad ſer. regis Sueciæ filium quoq; literas dederit; & intra hos paucos dies conuentus hic fratrum veſtrorum futurus ſit; æquum iudicat, vt hanc totam cauſam, & reſponſum ad poſtulata veſtra, in illud tempus reſeruet. Quod quoniam breue futurum eſt, ſync. V^ras benignè hortatur; ne hanc moram longiorem eſſe putent, quàm tantę rei magnitudo poſtulat, eamq; æquis animis expectent. Interea autem, quod ſuā facere M^tem per ſe ſync: V^æ intelligunt, etiam atque etiam hortatur, vt pacem colant: atq; ipſius M^tis exemplo, quæ eos, qui forte ex veſtris capiuntur, non ſolùm dimitti iubet, ſed etiam muneribus afficere ſolet, captiuos remittant: ſpolia, & quæ contra omnia humana ac diuina iura, à prædonibus illis R abſtineñ, qui vias obſederunt, nefariè erepta fuerunt, reſtituant; neque

permittant, vt maleficiis, excurſionibus, atque aliis hoſtilibus molitionibus vlla in poſterum cauſa M^{ti} regiæ præbeatur; vt de vindicandis iniuriis cogitationes ſuſcipere neceſſe habeat. Nam per vos ipſi, vt viri prudentes, & exterarum quoque rerum periti, ſatis intelligere poteſtis; ſi quid à ſync: V^{ris}, vel ipſarum iuſſu, ab aliis aduerſi acciderit, quod à pactis & fœderibus vicinarum prouinciarum abhorreat; tale, tantumque incendium à vobis inflammari poſſe, quod nulla vnquam ætas reſtinguere queat. Quod vt Deus auertat, ex animo regia M^{tis} optat, & pro ſuo in hanc remp: ſtudio, & charitate deprecatur.

Hæc ſunt, quæ hoc tempore reſpondenda viſa ſunt: voluntatem autem ſuam regia M^{tas} de eorum quoque, quorum intereſt, ſententia, propediem declaratura, & ſync: V^{ris} ſignificatura eſt. Quas bene valere optat. Dat: ex Monaſterio Mogilano, xxv. Octobris. Anno M. D. Lxxxvij.

A. D

AD SERENISS. PRINCIPIS
& domini, Archiducis Maximiliani, reſponſum, per mag^cos, generoſos, ac ſtrenuos, Ladiſlaum Poppel, Baronem à Lobkowic, &c. Commendatorem Ioannem Kobenzl de Proſsek, & Moſſa, & Danielem Princz, ad ordines miſſum, eorundem ordinum reſponſum.

Ser^me princeps, dñe obſeruandiſsime.

RESponſum ſer^tis V. per legatos ſer^tis V. nuper ad nos miſſum, quemadmodum ſer^tas V. à nobis poſtulauit, vnà cum aliis ſcriptis, quæ ſecum detulerunt, patienter audiuimus. Ac confirmationem quidem iurium, quam ad nos miſit, & quæ eius generis ſcripta fuerunt; & ſi iuſtam cauſam planè non audiendi habebamus, ne tamē quicquam ſuppreſſum à nobis queri ſer^tas V. poſſet, & vt legerentur permiſimus, & audiuimus: lecta ad ſer^tem V. remiſimus; vt ea, quæ non à ſer^te V. ſed noſtro rege, legitimè à nobis electo, expectanda nobis eſſent, atque adeò iam haberemus. Reſponſum verò ſer^tis V. huiuſmodi eſſe videmus; quo ad ea, quæ antè, cùm ſer^ts V. queſti

fui-

fuimus, nunc verborum etiam acerbitas ea adiiciatur, quæ ſuperiores offenſiones magis cumulet, quam tollat. Qua nos tamen cum ſer^te^ V. non contendemus: eam enim cùm humanitatis noſtræ, tùm dignitatis rationem habebimus, quæ à nobis haberi debet: de re ipſa pauca ſer^ti^ V. reſpondebimus. Mirari ſe ſer^tas^ V. oſtendit, electionem ſuam etiamnũ in controuerſiam vocari. Nam quin ea ritè, legitimè, ex regni ipſius legibus ac præſcripto peracta fuerit, dubitare neminem debere, niſi eum, cui planè ignota ſint ea omnia, quæ in proximè præteritis comitiis Varſauienſibus acta, tranſacta ſint. Hic nos vnum id dicemus, tùm id meritò miraturam ſer^tem^ V. fuiſſe; ſi vnquã à iuſta aliqua parte nobilitatis, vel eorum, qui ius ſuffragii ferendi habeant, rata ac legitima ea habita fuiſſet. Ad rationem autem comitiorum, totiúsque adeò electionis quod attinet, quomodo, quidem partim pecuniis, partim auxiliis, nonnullos ſer^tas^ V. inſtruxerit; qui primùm conuocationem Varſauienſem, poſtea autem ipſa etiam electionis comitia; atq; omnia conſilia publica, quo ſer. V. per vim nominare

narc poſſent, turbârint: quos deinde per ſuos appellârit: quos ſollicitârit: qui depacti cum illa ſint, melius fortaſſis quàm nos, ſer^tas^ V. ſcire poteſt: quomodo verò omnia acta, quomodoque ex præſcripto legum noſtrarum agi debuerint; melius certè nos ſcimus, qui & rebus illis omnibus interfuimus, & leges, inſtitutaq; noſtra, quàm maximè cognita habemus. Inprimis loci iure ſer^tem^ V. niti intelligimus. eo enim in loco electam ſe dicit, qui omnium ordinum tam regni huius, quàm M. Lithuaniæ ducatus conſenſu, atque approbatione deſignatus, ac conſecratus fuerit: extraq; quē D. Archiepiſcopus Gneſnēſis, primas regni, diris omnibus deuouerit, & ſacrorum communione excluſerit omnes; ſi qui forte regem eligere auderent: eo ipſo denique in loco, in quo exterorum principum oratores omnes auditi ſint. quo quidem vtrunq; oſtendere conatur, & ſe legitimo in loco, & ſer^mum^ Sueciæ principem minimè ſuo loco electum eſſe. Qua de re, ſi id diceremus, ſi quæ loci mutatio interueniſſet; eorum culpa eam interueniſſe, qui violentis actionibus ſuis, cùm à ſe, tum à loco

eo, in quo conuenerant, ita omnes abalienârint; vt pauciſſimi ſoli relinquerētur, id diceremus, quod nemo negare poſſet. Iam verò minime ſer^{tem} V^{am} fugit, non locum, ſed ſenatores, quocūq; etiam illi loco conueniant, ſeu ordines potius, vt publicum conſilium ſit, facere. Neq; enim vel loci per ſe religio vlla talis ſtatui poteſt, qualis eorum locorum fuit, quæ ab auguribus olim auſpicatò capiebantur: aut ſi aliqua talis religio habenda eſt, ab eo certè, qui locum aliquem conſecrârit, eundem rurſum profanari, aliumque conſecrari poſſe, nemo non videt; vt non is locus, in quo aliquando Archiepiſcopus fuerit; ſed in quo ipſe electioni præfuerit, ſolennis & legitimus habendus ſit. verùm nouum atq; inauditum omninò apud nos eſt, vel huiuſmodi loci religionem à quoquā ſtatui, vel ad vnum loci veſtigium ius electionis alligari. Cuius rei, non modò nullum ex omni memoria exemplum proferetur; verùm ſecus potius obſeruatum fuiſſe, ſuperiora comitia teſtantur; in quibus nobilitas in tot loca ferè diſceſſit, in quot Palatinatus aliâs diſtributa eſt. Eodem igitur

exem-

exemplo, neque his comitiis tam anguſtis finibus deſcriptus is fuit; vt vno aliquo veſtigio contineretur; ſed campus is omnis, qui inter Varſauiam, & villam Volam interiacet, omnis ei attributus fuit. Intra hunc ſer^mus^ Sigiſmundus rex ita creatus fuit, vt primò, ne ex illorum ipſorum quidem, qui à ſe diſceſſum querũtur; conſpectu diſceſſum; deinde non repentè etiã ad electionem eius acceſſum ſit. Nam & certiores primum de inſtituto hoc ordinum facti fuerunt, & ad communem electionẽ, conſiliorumq; cõmunicationem, per integram ferè ſeptimanã quotidie inuitati; ita, vt qui hac ratione electus ſit, eius creatione, vt alia nulla re, à more atq; exemplis maiorũ, ita ne à loci quidem iure diſceſſum ſit. Verùm facilè ſer^tem^ V^am^ perſpicere exiſtimamus, omne electionis ius, in omnium ordinum, ac nobilitatis præſertim conſenſu, poſitum eſſe: de quo ſi conſtet; fruſtra de aliis rebus quæri. Vter maioris partis conſenſu electus ſit, ne ſer^tem^ quidem V^am^ ipſam dubitare exiſtimamus: aut ſi dubitet, ſi rem ipſam paulò diligentius conſideret, facilè ex re ipſa ſtatuere poſſe. Senatores per regnum

hoc, & magnum Lithuaniæ Ducatum, centũ quadraginta ſunt: poteſt né plures ferè quàm ſeptem ſer^{tas} V. nominare, qui creationi eius aſſenſi ſint? ex quibus tamen nõ plures, quàm quinq;, cum reliqui duo diſceſſiſſent, renuntiationi eius interfuerunt. Non dicemus iam eos pleroſque eſſe, qui conſtitutioni Andreiouienſi, qua ſuperioribus comitiis ſer^{ma} domus Auſtriaca, propter publicas regni rationes, à regno excluſa fuit, non modò ſcribendæ affuerint, verùm authores etiam eius fuerint: eos deinde, qui eiuſdem ferè omnes familiæ ſint. Cùm, quàm paucos ex ſenatu ſer^{tas} V. electioni ſuæ aſſentientes habeat, intelligat; quantò pauciores ex equeſtri ordine; cuius tamen potiſſimum in electionibus robur eſſe ſolet, addictos habeat, ſua ſponte ſentire eam exiſtimamus. Quemadmodum autem ſe omniũ ferè conſenſu ſer^{tas} V. deſtitui videt; ita, quis ab altera parte in ſer^{mum} Sigiſmundum regem non vnius atque alterius hominis, ſed omnium ordinum conſenſus ſit, ignorare non poteſt. Qui, cùm ab Archiepiſcopo, vt principe ſenatus, more maiorum ita nominatus eſſet; vt ſenato-

res

res quàm maximè frequentes, nobilitas autẽ numeroſiſſima, ſententiis prius dictis, ſuffragia ſua in eum conferret; tanta tamen per omnes deinde cõuentus nobilitatis, eorum etiam, qui ab electione abfuerant, comprobatio electionis eius fuit; vt præſentium ille conſenſus, quamuis maximus, exiguus tamen præ reliquorum omnium, qui domi mãſerant, ſtudio videretur. Quo loco, quomodo conuentuum illorũ authoritas, ſcripto eo, quod ſer^tis V. nomine traditum nobis eſt, eleuetur; partim miramur, partim non ſatis intelligimus. Non intelligimus id, quod ex iuriſconſultorum externorum authoritate, quæ apud nos tamen, & in hoc regno, quod proprio quodam ſuo iure vtitur, nulla vnquam fuit, affertur; id quod ab initio nullo iuris fundamento nitatur, progreſſu temporis non fieri firmum. Quod enim aliâs aliquo iure validum non ſit, id à tempore firmitudinem non aſſumere, notũ eſt: quod autem in voluntate atq; conſenſu aliquorum totum poſitum ſit; id, quò minus non quidem à tempore, ſed ab ipſa hominum voluntate atq; aſſenſu, quandocunq; ea declarentur per-

 ficiatur,

ficiatur, cauſæ nihil videmus. Neq; enim à ſpatio aliquo temporis; ſed ab omnium ordinum cõſenſu, qui in cõuentibus iis declaratus eſt, & quo omne ius regni continetur, authoritatem conuentibus iis attribuimus. Neque verò ſine cauſa, vel indicti ij fuerunt, vel authoritas eorũ tãta apud nos eſt. Ea enim, cùm & hominũ, & rerum natura ſit, vt in omnibus controuerſiis nemo tam ab omni iure deſtitutus ſit, quin aliquid iuris ſe habere præſeferat; eius tamen, qui iure, non vi, agere velit, eſt, vt maximè iuris aliquid habere ſe putet, iudicio id obtinere. Iudex, controuerſiæ huius, nullus alius quàm ipſa nobilitas, cuius ſuffragiis regnum defertur, eſſe poteſt. Itaque, cum & ſuperiore electione D. Stephani regis in diuerſa ſtudia animi hominum diſtracti eſſent, ad hanc ſolam rationem decurſum fuit; vt is legitimus ab omnibus rex haberetur, qui per conuentus nobilitatis ab omnibus rex approbatus eſſet. Eodem more, cùm nũc ſer^mi Sigiſm: regis electio ab omnibus recepta ſit, nõ tam tempore confirmata illa eſt, quàm omnium ordinum conſenſu atque voluntate renouata quodammodo ac.

do ac ſancita. Quæ præterea ad ipſorũ cõuentuum authoritatem infirmandam ſcripto illo afferuntur, cuiuſmodi ſint; ſer^{tem} V. ipſam ſatis perſpicere nobis perſuademus. Partim enim, qui ſer^{ti} V. fauerint, conuẽtibus iis nõ interfuiſſe: partim proteſtati contra eos fuiſſe: partim eorum ipſorũ conuentuum decreta, variis artibus, & per vim nobilitati extorta fuiſſe dicuntur. Si qui, cùm ſer^{ti} V. fauerent, numero & authoritate ſuperiores aliis eſſe poterant, & tamen voluntate à conuentibus iis abfuerũt; non magnum certè ſtudium eorum in ſer^{tem} V^{am} fuit; ſi propterea abfuerunt, quòd & ſuæ paucitatis, & aliorum voluntatis conſcij ſibi eſſent, id quod ſæpè nos iam teſtamur, pauciſſimos quoſdam contra omniũ conſenſum ſer^{tem} V^{am} eligere conatos fuiſſe, abſentia ea ſua, teſte conſcientiæ eorum, ipſi comprobârunt. Miramur autem id factum eorum ad publicam authoritatem infirmandam cõmemorari, de quo vel maximè homines queruntur. Nihil enim indignius õnibus adhuc viſum eſt, quàm quòd cùm vniuerſæ nobilitatis, atq; reip. adeò nomen ſibi imponant; iudiciis tamen

men

men nobilitatis ſe, aut ſuffragationē ſuā committere auſi nō fuerint: conuentúſque, qui vel electionem ſequi, vel coronationem præcedere ſoleant, partim nullos indixerint; partim totam eam rem, ſuæ poteſtati, atque arbitrio reſeruârint; vt quemadmodum inuitis omnibus regem nominârunt; ita clam omnibus inducere eundem poſſent. De proteſtatione ab aliquibus contra aliquem conuentum interpoſita, nulla ſanè nobis conſtat: ſi quæ autem clam interpoſita ab aliquo fuit, præterquam quòd paucitatis eorum index ea ſit, non plus etiam valere eam poſſe nemo non videt; quā in omnium ordinum conſenſu, vnius atq; alterius diſſenſio valere vel ſoleat, vel debeat. Verùm, quoniam proteſtationis facta mentio eſt, quid in hoc genere contra ſer^tis V. nominationem à plurimis ex nobilitate factum ſit, vel ex iis ipſis oratoribus ſuis, quos nuperrimè ad nos miſit; cognoſcere ſer^tas V. potuit. Quibus præſentibus, non defuerūt, qui cùm à paucis illis nominatoribus ſer^tis V. diu ductos ſe dicerent; cúmque ſanctè ab illis promiſſum ſibi fuiſſet; nunquam ad ſer^tis V. nominationē

eos

eos acceſſuros, cùm ad eam nihilominùs progreſsi fuiſſent, publicè contra eam ſe proteſtatos eſſe confirmârunt. Alij ad ſubſcriptionem decreti eius, partim minis, partim vi pertractos ſe oſtendebant: alij, cum ſubſcripſiſſe ſe illi faterentur, poſtea tamen, cùm reliquā nobilitatem palatinatus ſui planè ab ea nominatione abhorrere reperiſſent: quòd ſine mandato tribulium ſuorum feciſſent; ſe quoque non amplius ratum habere teſtabantur. Non deerant alij, qui partim ſuum nomen inſciis ſe inter ſuffragatores ſer^tis V. relatum; partim aliorum, qui aliquot annis antè, quàm ſer^tas V. nominata eſſet, mortui eſſent, ſimili audacia in numerum eum relata profiterentur: & pręſentibus quidem, quemadmodum oſtenſum eſt ſer^tis V. legatis, ex quibus rectius tota de re edoceri ſer^tas V. poterit, profiterentur. De modo, quo conuentus ij adminiſtrati ſint, non neceſſe eſt multis nos diſputare; cùm vniuerſa nobilitas regni huius teſtis eius rei ſit. Ad conuentum quidem Viſlicienſem, pręſidium adhibitum fuiſſe: Cracouiam etiam celerius, quàm nos ipſi maluiſſemus, contendiſſe nos non ne-

L. gamus;

gamus; eius autem rei, qui culpam ſuſtinere debeant, nos né, qui nulli certè vim fecimus; an qui antea loca, in quibus is conuentus haberi debebat, per vim occupârant, armatiſq; hominibus ea tenebant; ſer^tem^ denique V. ſub id ipſum tempus, dum nos de repub. ibi conſultaremus, armatā in fines regni inducebant; quilibet facilè iudicare poteſt. Cæteroquin ſumma omnium, qui aderant, voluntate, quæ reip. præſens periculū flagitabat, decreta ſunt: ac quæ decreta, eodē in loco, vt erant perſcripta, recitata, recognita, obſignata: vim etiam cuiquam vel in illo, vel in aliquo conuentu factam eſſe, quò minus liberè, quę viderentur, dicere quiſque poſſet; omninò negamus. verùm, vt melius tota de re iudicium ſer^tas^ V. facere poſſit, id ſaltem conſideret, velimus; vt fortè vel artibus quorundam; vt ſer^tas^ V. inculcatum videmus: vel vi, in diuerſam ſententiam pertrahi aliqui potuerint; quod tamen nunquam factum eſt: id certè, vt ex tot diuerſis & diſtantib. locis, tot homines vnum in locū cogerentur, & cōuenirent, nulla cuiuſquā vel authoritate, vel vi effici potuiſſe. Iam verò

qui-

quicunque ad cōuentus eos confluxerunt, ex authoritate conſtitutionis Varſauienſis, qua ſer^mi Sigiſmundi regis electio promulgata fuit; & dies eos, qui conuentibus præſtituti fuerunt, obſeruârunt, & ad conuentus venerunt: ita vt nemo ferè ad aliquem conuentuum eorum venerit, qui eandem ſer^mi Sigiſmundi regis creationem, iam antè, quàm conueniretur, non comprobâſſet. Itaque ad ea, quæ de ſer^mi regis noſtri Sigiſmundi electione ſcripto eo nobis proponuntur, num ſuo loco, num ritè, nū ex legum præſcripto electio ea adminiſtrata fuerit; ſummatim, & verè nunc reſpondemus; electam ſer.^tem eius fuiſſe ſuo loco; campo nimirum inter Varſauiam & villam Volam interiecto: qui locus conſtitutione publica ad electionem definitus fuit: in conſpectu ferè omnium; neq; magno adeò ab altero loco, in quo alij pauciſſimi quidam, conuenerant, interuallo: electam ritè: ab Archiepiſcopo nimirum, more maiorum renunciatam: ex legum denique præſcripto; quæ eum regem eiſe iubent, qui non ſingulorum hominum, verū omnium ordinum conſenſu electus ſit. Quod

 porrò

porrò de vi,& armis dicitur,id ne reſponſo quidem opus habet;cùm à quã parte maximè vis oſtentata ſit,nemo ſit qui ignoret. Ad Lithuanos autem quod attinet, quorum nullus regis noſtri electioni adfuiſſe dicitur, cùm in ea re plurimum ponere ſertas V. videatur;quantum tamen hac etiam re ſertis V. nominatio, regis noſtri electione,inferior ſit,videat. Sermi regis noſtri renũciationi, ſi ſenatores Lithuanici nõ adfuerunt;in eam tamen conſenſerunt:& multis partibus plures, quam in ſertis V. nominationem : ex nobilitate autẽ Lithuanica,aliqui tamen illi interfuerunt. In ſertis V. nominationem: ſi duo fortè ſenatores Lithuanici cõſenſerunt; renunciationi tamen non interfuerũt: nobilitas Lithuanica, quæ interfuit, quemadmodum & maxima pars nobilitatis Polonicę, publicè contra eam proteſtata eſt, ſeceſsionẽque ab ea fecit. Iam verò de ſenatorib. Lithuanicis verè confirmari à nobis poteſt, prius quàm ad electionem accederemus, Lithuanicos proceres pleroſque,voluntatem ſuam in ſermum Sigiſm. regem propenſam, non modò nobis, verùm ſermæ etiam reginæ ſatis decla-

ráſſe:

râſſe: quòd renunciationi poſtea non interfu-
erint; non per nos,qui aliquoties honorificen-
tiſſimè eos inuitauimus;ſed fortaſsis ne per ip-
ſos quidē ſtetit; ſed per eos,quorum operatio-
ne,vt alia cōſilia publica,ne ad ſuffragia deue-
niretur,omnia ducebantur; ita tum etiam ſub
tempus nominationis,omne genus moræ om-
nibus iniiciebatur.verùmtamē,quātus nume-
rus cum ſenatus Lithuanici, tū nobilitatis ſit,
Ser^{tas} V^{a} facilè æſtimare poteſt. Si duos fortè
ex illis electioni ſuæ aſſentientes habet, num
idcirco vniuerſam Lithuaniam ſuarum par-
tium eſſe dicere poteſt? Cùm plerique potiùs
ſenatores,ac nobiles Lithuanici,partim ſer^{mum}
Sigiſmundum regem in cōuentibus ſuis iam
receperint,partim etiam cum illo ſint.Etenim,
ne,quantum in nobis eſt, diutius ſer^{tem} V^{am} in
errore eo,in quo eſſe eam videmus, verſari pa-
tiamur, à quanto tempore iam fines regni in-
greſſa ſit; vt cogitet, rogamus: ſimul aūt illud
ſecum expendat; vllusné locus ferè in vniuer-
ſo regno ſit, qui ſua ſponte ſer^{ti} V^{æ} pateat? vl-
lusné à toto eo tempore vel ſenatorum regni,
magniué Ducatus Lithuaniæ, vel grauium a-

liquorum hominum cōcurſus ad eam factus ſit? vllus ferè deniq; liber nobilis, qui non ſtipendio,aut aliqua re ſer^{ti} V^{ae} authoratus eſſet, ad eam venerit? venerunt legati ad eam pauci: illi ipſi,qui eam nominârunt::qui ſtipendia eius acceperunt: ijdem gratulatum ei ad fines proceſſerunt:in fines deinde regni,contra omnium voluntatem introduxerunt. Cum interim aliqui,quibus ſuffragatio ſer^{tis} V^{ae} vel maximè niti videbatur,ad ſer^{mi}. Sigiſmundi regis authoritatem ſe contulerint. E contra autem ſer^{mus} Sigiſmundus rex, ſumma Gedanēſium, ac totius Pruſſiæ voluntate receptus,ita iter facit; vt non modò nullos, qui ſe illi opponāt reperiat; verùm cum ſenatorū regni, ac mag. D. Lithuaniæ, tum vniuerſæ nobilitatis quotidie maximus concurſus ad eum fiat. penes illum & Epiſcopi pleriq;, & alij ſenatores, ac magiſtratus ſunt: reliqui verò nos,ita hîc pro eo excubamus; vt vitam fortunaſque omnes noſtras,in diſcrimen pro eo adducere non dubitemus. Talemné omnium ordinum atque hominum conſenſum vel obſcurum ſer^{tas} V^{a} eſſe putat,vel paucorum quorundam artificio

effici

effici potuiſſe? Dei iſta opera ſunt: & cùm à Deo ſolo proficiſcantur; tum huiuſmodi ſunt, vt in illis, omnium nimirum vnanimi conſenſu ius regni, atq; electionis omne poſitum ſit. qua de re, & ſcripta lex apud nos extat, qua diſertè conſtitutum eſt; non nominatione cuiuſquã, aut renunciatione, ſed omnium vnanimi conſenſu reges apud nos fieri. Verum quoniam de iure electionis ſer[ti] V. reſpondimus: ad alia, quibus inhumanitas, & neſcimus quæ alia nobis tribuuntur, facilis ac breuis reliqua reſponſio eſt; eóque breuior, quòd iam antè de pleriſque ferè rebus reſponſum à nobis eſt. Legatum ſuum audientiam ſub Viſlicia impetrare non potuiſſe, ser[tas] V. queritur. multò iuſtius nos ea de re queri poſſemus, cùm à ſer[te] V. legati nomine miſſum eò ad nos fuiſſe; cũ quo, ex publicis decretis noſtris, nõ modò cõmercium nullum eſſe nobis poterat, verùm in quem vindicari etiam debuiſſet. Ferẽtibus ita fatis regni huius, externos reges etiam antea habuimus. Sed tamen & Henricus, & deinde Stephanus rex, cùm regnum ingreſſuri eſſent; primarios homines vnum atque alterum ſuæ

natio-

nationis præmiſerunt. Quòd enim omnium
palatinatuum nuntios nobilitatis, ſub aduen-
tum regis, pro more in primariam ciuitatem
conuenire ſolere accepiſſent; ſuos homines
alter Gallum, alter Vngarum vterque eò præ-
miſit: qui non modò de aduentu eorum, ve-
rùm de numero etiam, ac comitatu, qui cir-
ca illos eſſet, certiores ordines facerent; & an
omnes in regnum recipi ordines vellent, co-
gnoſcerent. Ser^{tas} V^{a} eum miſit, quem, quòd
nō modò diſceſsionem à publico corpore fe-
ciſſet; verùm priuatim etiam publici legati no-
men ſibi impoſuiſſet; nō modò audire, verùm
ne videre quidem, vel poſſemus, vel debere-
mus. De legatione, quam ad ſer^{mum} regem
noſtrum miſſam à ſe ſer^{tas} V^{a} oſtendit; ita ſer^{tas}
V. habeat; eam rationem reip. huius eſſe; vt
neque à nobis ſine rege, neque à rege ſine
nobis quicquam cum quoquā tractari, multò
minus ſtatui poſsit. Conuentus, quem Mogi-
læ intra hoſce dies futurum ſignificat; qualis
futurus ſit, neſcimus; ſeu potius ſatis iam præ-
uidemus. Cùm enim conuentus huiuſmodi
etiam rege in regno exiſtente; non niſi ex om-
nium,

nium; aut maioris partis ſenatorum conſilio indici ſoleant; hic cuius authoritate indictus ſit, niſi fortè curiæ Marſcalci; qui non modò vltimus locus in ſenatu eſt, verùm vix à decem annis in ſenatum receptus, non videmus. Accedit huc, vt neque ſine vniuerſæ nobilitatis cõſenſu quicquam in regno hoc ſtatui poſsit: neque vniuerſa nobilitas vnum in locum conuocari; niſi prius per ſingulos diſtrictus particularib. nobilitatis conuentibus indictis: in quibus, & qua de re ſtatuendum ſit, nobilitati prius proponatur: & ad generalem conuentũ legati à nobilitate deſignentur, mandatiſque inſtruantur. Huiuſmodi autem conuentum in quo omnia hæc negligantur, contra omnia exempla, atque morem, habere: multò magis autem vnius deinde atque alterius vel ſtipendiarij, vel vix liberi ſententia, pro publici conuentus authoritate, atque nomine abuti; cuius conſilij atque incepti adeò ſit, ſua ſponte ſer^{tem} V^{am} intelligere nobis perſuademus. Reliquarum rerum hæc ſumma eſt: ſer^{mam} domũ Auſtriacam tanti à nobis fieri, quanti ob eius dignitatẽ ac virtutes ab omnibus fieri debet,

ſæpius teſtati ſumus: ab illa verò viciſſim, noſtræ etiam libertatis atque dignitatis eam rationem haberi vellemus, quæ haberi debebat. Idem de aliis principibus quorum conſilio ad hoc negotium ſe acceſiſſe ſer^tas^ V. oſtendit, dicere poſſumus; ſummo nimirum in honore eos apud nos eſſe: de noſtris tamen rebus, & libertate, noſtro iudicio, eóque liberrimo nos vti. Neceſſitudine, qua ſer^tas^ V. Iagellones attingere ſe ſignificat; quantum ſer^mus^ etiam rex noſter eam antecedat; vt qui, quaſi proxima propago Iagellonum ſit, ſer^tas^ V. intelligit. vt pactorum iam taceamus, quæ cum hac ſtirpe Iagellonum, à qua ſer^mus^ rex noſter proficiſcitur, ſer^mæ^ domui Auſtriacæ, illisque ipſis principibus, qui à ſuperioribus Iagellonibus proficiſcuntur, ne altera alteri impedimento ſit, priuatim etiam intercedunt. Ser^tem^ V. non oppugnamus; ſed illi, nos oppugnãti, reſiſtimus. Neque enim nos in illius ditiones; ſed illa ad nos armata venit: cùm vt aliorum monitorũ noſtrorũ taceamus, ad Epiſcopum certè Vratiſlauieñ ſatis diſertè ſcripſerimus; hoſtilitatis loco nobis fore, ſi verſus fines regni ſer^tas^ V.

 profe-

profecta fuiſſet. Itaque, ſi armatæ ſerti V. reſiſtimus; nihil alienum à iure gentium fieri à nobis exiſtimamus. villas, & ædificia vicina ſalua mallemus; ſed ita, vt non modò illis, ſed omnibus fortunis, vitaque ipſa noſtra, fidem ac libertatem noſtram potiorem habeamus. Intempeſtiua tamen nobis clementia ſertis V. videtur; cùm his ipſis diebus ex ſertis V. exercitu quidam, qui certas partes vrbis incenderet, immiſſus, à nobis captus, maleficiumque faſſus, ſupplicio affectus ſit. Captiuos etiam, cùm pacatè ſe veniſſe oſtendat, aliquot tamen noſtros ſe habuiſſe ſertas V. non negat. quos quidem, cùm ſertas V. muneribus affectos omnes à ſe dimiſſos ſignificet, pleroſq; tamen adhuc retineri ſcimus. quorum tamen nemo eſt, qui in acie captus ſit; ſed cùm ex itinere plerique excepti nobilium familiares, aut tabellarij; tũ nonnulli etiam in pabulatione, quod in pace certè, quàm à ſe ſertas V. ſeruari teſtatur, nunquam fieri ſolet. Qui Rabſteinij ſunt, ſtipendiarij ſunt reip. finiumque ab ea parte cura publicè illis demandata eſt; vt ſi qui in fines regni incurrerent, illis reſiſterent. Vt finem faciamus

 ciamus

ciamus, hortari ſer^tem V. non deſiſtimus, potius vt, quid nõ modò ſibi, verùm vniuerſæ reip. Chriſtianæ expediat, cogitet; quàm alios, vt quàm leniſſimè dicamus, de ſuis potius rebus, quàm publica ſalute cogitantes, audiat. Cùm, vt prudẽter præſertim ſer^tas V. monet, tale tãtúmque incendium inflammari poſſit, quod nulla vnquam ætas reſtinguere queat; nõ minus autem id à ſer^te V. quàm à nobis, qui nullam eius cauſam præbemus, vitari & poſſit, & debeat. Cæteroquin ſer^ti V. ſtudia, officiaque noſtra quàm diligenter deferimus: optimámque valetudinem à Deo precamur. Maioris fidei cauſa, qui è nobis ad eam rem deputati fuerunt, hiſce ſubſcripſerunt, ſignaque ſua appoſuerunt. Dat: Cracouiæ, die III. meñ. Nouemb. Anno Domini, M. D. Lxxxvij.

ORDINVM REGNI POLONIAE, *de electione ſereniſſ. Sigiſmundi III. regis, omniq; præſente ſtatu, ad vniuerſos principes Chriſtianos epiſtola.*

VT nihil omnibus nobis magis optandũ fuerat, ſanctiſſime, ac beatiſſime Pontifex,

ſex, inuictiſſime Cæſar, cæteriq; ſeremi reges, & principes Chriſtiani; quàm vt in demortui regis noſtri locum, non modò ſimilem illi virtute, & nobis alium regem, & vniuerſæ reip. Chriſtianæ ſalutarē principem ſuffeciſſemus; verùm eundem nullo etiam diſſentiente ſuffeciſſemus: ita, quæ veſtra pietas eſt in omnes populos Chriſtianos, vobis quoque nihil gratius cognitu futurū fuiſſe nobis perſuademus. Facilè enim pro eximia ſapientia veſtra intelligitis, cùm nulla pars Chriſtianitatis in diſcordia ac diſſenſione, ſine vniuerſi corporis incommodo, verſari poſſit; tum multò magis ab ea periculi eſſe, quæ aliàs, pro reliquis partibus Chriſtianitatis, plerarumque ferè nationum barbararum pericula excipit. Vt aliter tamē res caderet, ſeu permiſſu diuino, ſeu quorundam potius hominum cupiditate accidit. Cùm enim, quemadmodum iam antè delatū ad vos exiſtimamus, ſermus Sueciæ princeps Sigiſmundus, omnium ferè liberis ſuffragijs, in regem iam electus eſſet; non defuerunt pauci quidam, qui aliquot diebus pòſt, ſermum etiam Archiducem Maximilianum non tam eligere,

quàm regnum hoc in diſcrimē, ac mediā quaſi inter duos principes contentionem iacere nō dubitârint. Ita nos à prima noſtra ſpe depulſi, cùm plenam gratulationē ad vos mittere non poſſemus, quod proximum fuit, vtcunque res cecidiſſet; publicè tamen multis de cauſis ſignificandum vobis de ea exiſtimauimus. Primùm, quòd varia à nonnullis, eáque ab ipſa re alieniſſima de electione ea noſtra iactari intelligamus: deinde quod, cùm eò iam progreſſa aduerſa pars ſit, quò non, niſi qui extrema cōſilia ſequuntur, progredi ferè ſolent, ſi quid vel vicinis ditionibus, vel vniuerſæ Chriſtianitati incommodi inde exſtitiſſet; minimè penes nos eius rei cauſam fuiſſe, teſtificandum ſtatueremus: ad extremum etiam, vt cùm aliter eueniſſet, atque nos, & vt nos arbitramur, vos ipſi optâritis, quod caſu incommodi inuectum eſſet; id quātum ad vniuerſam Chriſtianitatem pertineret, authoritate ſaltem, atque conſilio veſtro, pro ſuo quiſque loco reſtitueretis. Totam autem rem, quomodo & ab initio actā, & quò nunc perducta ſit, dum pluribus narramus, ne longiore narratione moleſti vobis

ſimus,

ſimus,pro veſtra humanitate vereri non debe-
mus, quæ cum ſua ſponte facilè audientiam
nobis factura apud vos ſit; tum vt nos exiſti-
mamus, non minus etiam res ipſa. Satis enim
pro prudētia veſtra intelligere vos ſtatuimus,
cauſam quidem noſtram,periculum, quod ex
ea exiſtere poſſit,commune vniuerſæ Chriſti-
anitatis eſſe poſſe. Ne autem altius rem repe-
tamus; non modò ex ſuperiorum temporum
memoria, verùm proximorum etiam horum
annorum aliquot cōſuetudine ſatis omnibus
conſtare arbitramur; huiuſmodi hoc regnum
eſſe,ad quod non ſucceſſione,ſed ſuffragiis re-
ges vocentur: atque ita vocentur, vt, cùm in
aliis pleriſque quamuis liberis imperiis,vel or-
do certus,vel numerus hominū, qui principes
eligant, definitus ſit; hoc, ſenatus atq; nobili-
tatis vniuerſæ ſuffragiis,deferatur. Iam nemo
tam vel ab electi à nobis regis dignitate auer-
ſus eſt: vel tam ſuis partibus addictus; qui ab
hac parte omnem ferè ſenatū, atq; nobilita-
tem,omniū deniq; ferè cōſenſum,facere nega-
re audeat.De modo,atque ratione,qua in ele-
ctione hac proceſſum ſit:quæ,vbi de conſenſu

con-

conſtat, ad rem parum, ad ius certè nihil faciunt: diſputare nonnihil ab aliis videmus; non quo hac etiam in re peccatum aliquid ſit, vel ipſi intelligant; verùm vt diſſenſionis ſuæ; ſi non iuſtam, aliquam tamen cauſam afferre videantur. De qua quidem re, pluribus reſpondere nobis neceſſe non arbitramur; vel quia nihil, quemadmodum oſtendimus, cum iure, quod in conſenſu ordinum omne poſitum eſt, cōmune ea habet; vel quia tam illuſtri loco, totque illuſtribus hominibus teſtibus res geſta eſt; vt quomodo vtrinq; adminiſtrata ſit, etiam nobis tacentibus obſcurum eſſe non poſſit. Primùm omnium tamen, quærine magis, an deplorare debeamus, neſcimus: cùm publicum conſilium de omnium grauiſſima re indictum eſſet, ita nonnullos & animis, & copijs paratos ad id acceſſiſſe; vt non de rep. conſultaturi, ſed de priuatis controuerſijs ſuis, armis inter ſe dimicaturi viderentur. qua in re, vtrius partis culpa ſit, definiendum nobis non arbitramur: id quidem diſſimulare non poſſumus; cùm in proximo conuentu, qui electionem hanc proximè anteceſſit, vna pars nō modo

modò multa aſperè in alteram abſentem dixiſſet, verùm grauiſſimè etiam eandem oppugnâſſet; cùm huic cauſam ſui muniendi præbitam videri, tum ipſam etiam ſemper id profeſſam eſſe; non lædendi cuiuſquam, ſed ſui defendendi cauſa, quicquid penes ſe præſidij haberet, ſe ſibi adiunxiſſe. Quomodocunq; ſanè res ſe haberet, cùm ſemel in eum ſtatum adducta eſſet, vt niſi in tempore obuiam illi iretur; ne priuatis odiis reſp: interiret, ſummopere verendum eſſet: etſi indignum nobis videbatur, ob priuatas cōtentiones publica conſilia impediri; quantum in nobis tamen eſſet, non modò reip: verùm ciuium etiam ſingulorum ſaluti, quàm dignitati publicæ conſulere malebamus. Itaque non modò ex ordine noſtro, viros primarios aliquoties ad vtramque partem allegauimus, qui de cōpoſitione diligentiſſimè inter eos agerent; verùm non raro vniuerſi etiam authoritatem noſtram interpoſuimus; ſi qua ratione ad pacem atque concordiam, vniuerſæque reipu: authoritatem adducere eos poſſemus. Hic nihil dicemus aliud, quàm alteram certè partem ſemper in pote-

N ſtate:

ſtate noſtra ſe fore cùm verbo, tùm re præſti-
tiſſe: alteram neſcimus quomodo cùm à pace,
tùm ab omnibus iis rationibus, quæ à nobis
proponebantur, abhorrentem animum oſten-
diſſe; vt quod cuilibet in mentem venire pote-
rat, quodq́; exitus ipſe teſtatus videtur; id no-
bis quoque ſuſpicandum fuerit; cùm omnia,
quæ ad concordiam inter eos conciliandam
pertinerent, & à nobis diligentiſſimè tentata
eſſent; & eæ rationes eius propoſitæ, quæ ab
illa ipſa parte iam antè non modò approba-
tæ, verùm vltrò propoſitę eſſe dicebãtur: quod
nihilominùs conuenire non poſſet, nulla alia
cauſa, quaſi ex inſtituto contentionem hanc à
quibuſdam ali, quàm quo per diſſenſionem
hanc eum regem inducere poſſent; in quem
alios non niſi vi, ac malo adactos, non facilè
conſenſuros exiſtimarent. Accedebant huc res
certiſſimæ; quòd certorum hominum ſermo-
nes, qui eòdem omnes ſpectabant, non pauci
ad nos deferrentur: quòd eoſdem maiores im-
penſas facere, quam non modò prouentus
eorum, verùm omnes facultates, quæ aliquo-
rum nullæ eſſent, paterentur; videremus: &
quos

quos Craſſi diuitias non habere ſatis ſcire-mus; modum tamen ferè in definiendis diuitiis Craſſi attingere, exercituſq; alerę cerneremus; vt cùm ex iis rebus aliunde pecuniam illis ſubminiſtrari ſatis perſpiceremus, quam ob operam ea illis ſubminiſtraretur, dubitare non poſſemus. Quæ cùm omnia animaduerteremus, ſubductis rationibus omnibus, quæ noſtræ partes eſſent; quidq; non modò nobis, verùm reip: tali tempore præſtare deberemus; cogitare nobiſcum cœpimus. Itaque cùm diu fruſtra tentata à nobis concordia eſſet; ne ob priuatas controuerſias ſuas, publica tamen conſilia vlterius impedirent; cùm vtramque partem, tùm maximè eos, per quos ne conueniret, ſtare videbatur, hortati ſumus. quod quia omnium cum pernicie omninò futurum videretur; ſi vtraq; pars in ſenatum veniret, ne vel altera iniuriam ſibi factam interpretari poſſet; vel vtraq; cum periculo omnium congrediendi locum haberet, eam tandem vtriſq; rationem præſcripſimus; vt vel vtriq; à ſenatu abeſſent; vel alternis vicibus in eum venirent: ad extremùm, cùm idipſum impetrari à ſe qui-

dam non paterentur; in id ſaltem incumbere cœpimus; vt ad eas deliberationes, quarum potiſſimum cauſa conuentus is inſtitutus fuiſſet, quamprimùm accederemus. Cui rei, quot impedimenta, ſine vlla graui cauſa, obiecta ab iiſdem fuerint; cùm longum eſſet dicere, tùm parum ad præſens inſtitutũ pertinens. id quidẽ omnes ſatis animaduertere potuiſſe exiſtimamus; multis non neceſſariis diſputationibus introductis, nihil tam quaſi de induſtria vitatum eſſe, quàm ne ad ſuffragia res deueniret; vel vt tempus tamen quàm longiſſimè extraheretur, actum. Quo magis miramur, eius rei culpam; quam ipſi ſuſtineant, in nos iam eos, ſcripto etiam publicè edito, conferre non dubitare; atque ita conferre, vt modò tempus à nobis potiſſimùm extractum, quo nobilitas interim dilaberetur, quærantur; modò quòd nimis præproperè, non antè definitis aliis quibuſdam rebus, ad ſuffragia ferenda acceſſerimus, nos accuſent: vnaq; oratione, duplicis, eiuſque multum inter ſe diuerſi criminis, & moræ, & feſtinationis nimiæ nos inſimulent; ſatis vt oſtendant, non minus oratione

quàm re ſecum ſe pugnare. Itáque, cùm id miramur, tum multò magis miramur cauſam, quam moræ eius nos habuiſſe afferunt. Eam enim rationem conſilij eius nobis tribuunt; quod cùm in magnum Moſcouiæ ducem, & ipſos, & pleramq; nobilitatem propenſam eſſe perſpiceremus; nobilitatem moræ incommodis maximis affectam ideò diſſipari voluerimus, quò illis à nobilitate deſtitutis, nos eò facilius Moſcum excluderemus. qua re dupliciter ſe redarguunt. Nam & animos hominum ita à ſer^ma^ domo Auſtriaca, ex qua ipſi regem priuato conſilio poſtea nominârunt, alienos fuiſſe fatentur, vt in quemuis potius procliues fuerint; & non modò cur poſtea, cùm ſer^mum^ Archiducem Maximilianum nominârunt, nō Moſcum potius, quemadmodum conſtitutū ſibi fuiſſe oſtendunt, nominârint, nullam iuſtam cauſam afferunt; verùm id etiam, quod nos feciſſe reprehendunt, quòd Moſcum prætererimus, idem ipſi ſe feciſſe re ipſa teſtantur. Etenim, ſi conditiones à Moſco propoſitas tū, cùm in eum cum reliqua nobilitate ſuffragia ſua conferre deliberatū ſibi fuiſſe dicunt, non-

 dum

dum cognitas habuerunt; ſatis ne conſideratè de rep: præiudicârint, ipſi viderint: ſi & perſpectas eas iam tum habuerunt, & probârunt; quæ vis illos prohibuit, cùm ſer^{mum} Archiducem Maximilianum nominârent, quò minùs hunc potiſſimum elegerint? ſin cognitas quidem tum habuerunt, à reipub. autem vtilitate alienas iudicârunt; neque ipſi in Moſcum propenſi fuerunt, & nos, quòd eius rationem habendam non iudicaſſemus, laudandi potius, quàm vituperandi eſſemus. Quòd enim inter alias, hanc quoque cauſam afferre videntur, quòd cùm ſer^{mus} rex Sigiſmundus electus iam à nobis eſſet; huiuſmodi alius rex eligendus ſibi fuerit, qui celeritate aduentus, quę à Moſco expectāda non fuerit, à conatu adeundi regni eum deiiceret: huiuſmodi eſt, vt primùm nullā iuſtā tanti odij in regem electū cauſam oſtendant: deinde, quod ſi cætera in Moſco probâſſent, non magnopere mouere eos poterat. Nam neq; ſi conſenſus nobilitatis tantus in cū fuiſſet, quantum illi fuiſſe videri volūt, à quoquam reſiſti illi potuiſſet: & quò minus à Moſco etiam, vt quàm celerrimè veniret, impetrari

ttati potuerit, nihil etiam explorati atque certi afferre videntur. Verùm, vt ad rem reuertamur, cùm omnia ab illis impedimēta ex inſtituto obiici videremus; tamen ne ita quidem vlla alia moleſtia auocari nos paſſi fuiſſemus, quò minus, quemadmodum inſtitueramus, eodem in loco, vnà cum illis de repu: deliberaſſemus; nihilque intentatum reliquiſſemus, quo ad optatum exitū perueniri tandem potuiſſet: niſi ſummo ſimul eodemque præſente periculo commoueri nos neceſſe fuiſſet. Non enim iam ſolùm variis diſputationibus interpoſitis, deliberationes publicæ eximebantur; verùm iis, qui in illis verſabantur, minæ, ac vis intentabantur: comitium, armatis hominibus non ſepiebatur ſolùm; verùm etiam complebatur: in loco publici conſilij ſcloppi explodebantur: in conſpectu ſenatus expanſis ſignis conſiſtebatur. itaq; in ipſo etiam ſenatu, nulla ferè libera vox ferebatur. ſi quid liberius ab aliquo dictum eſſet, non modò vociferatione, verùm conuitiis etiam mox excipiebatur: idque non modò priuatis accidebat: quamuis in tali cauſa nemo, qui ius ſuffragij ferendi habeat,

beat, priuatus cenſeri poſſit. Verùmtamen & Archiepiſcopum ipſum, qui cùm princeps ſenatus ſit, in eius perſona non illius ſolùm dignitas, verùm vniuerſi ſenatus obſeruari debeat; grauiſſimis verborum contumeliis in ipſo ſenatu affectum eſſe: alium ſenatorem ad ſingulare certamen, publicè in ſenatu prouocatum, notius eſt, quàm vt à quoquam negari poſſit. Tacemus hoc loco ſacerdotem in ipſo conſilij publici loco in tumultu traiectum: Venceſlaum Vanſouicium, virum nobiliſſimum, & in ſuperioribus bellis ſingulari cum laude verſatum, à factione illa interfectum: alios complures, partim minis, partim cædibus, quæ vulgò ferè fiebant, oppreſſos. Quæ omnia, cùm non ſolùm animaduerteremus; verùm in oculis noſtris quotidie verſarentur; nonnulla præterea alia conſilia à quibuſdam proferrentur, quæ ad maximos motus omniúmque rerum perturbationem ſpectarent; alterutrum neceſſariò conſecuturum videbamus; vt vel deſerta à nobis reſpu. omninò opprimeretur; vel ſi iniuriis quorundam obuiam ire vellemus, non modò cum vitæ noſtræ pericu-

ticulo, quod reipub: ſaluti omnes poſtponerẽ debent: verùm ſi ad dimicationem, ad quam ſpectabat, res deueniret, quicunque etiam ſuperiores exſtitiſſent, cum ſummo diſcrimine, atque interitu ipſius reipub. ea à nobis defenderetur. Hìc, vt eum animum, qui in remp. noſter eſſe debuit, quemque eum eſſe voluimus, ad punctum temporis omnes ſuſcipiant, rogamus: quidque nobis tali tempore faciendum fuerit, diligentius ſecum expendãt. Quod cùm fecerint, an ad vtriuſque rei incommodum vitandum, vlla accomodatior ratio in mentem alicui ventura ſit, neſcimus; ad eam certè, quæ à nobis ſuſcepta ſit, optimo in patriam animo deſcenſum à nobis eſſe, neminem dubitaturũ confidimus. Iis enim rebus, quæ à nobis commemoratæ ſunt, adducti, in eam ſententiam neceſſariò conceſſimus; non quidem conſilia vt noſtra ab illis ſeiungeremus; verùm, vt alio in loco conueniremus; in quo, & nos pacatius de repub. conſultaremus, & ex eodem, quemadmodum antè etiam factum eſſet, cum illis quoque conſilia noſtra conferremus. Quo loco, illi actiones noſtras in dubitationem vocandi locum ſe nactos rati, cùm neq; conſen-

ſum omnium ordinum inficiari,neque in ipſis actionibus reprehendere quicquam poſſint; hoc vitij ad infirmandas eas reperiſſe ſe arbitrantur; quòd cùm ab initio certus locus ad publicas deliberationes ſeptus eſſet; cúmque is poſtea conflagrâſſet, alius ad eandem rem captus; nos cùm iniuriis illorum,tum præſente reipu. periculo adducti, peculiarem locum paulò ab illo,in quo illi conuenirent,remotiorem ceperimus. Hîc, ſi id diceremus, eorundẽ authoritate,quorum captus locus ſit,eundem mutari poſſe; neque locum, ſed ordines,quocunque etiam illi in loco conueniant; vt publicum conſilium appelletur, efficere,cui non id æquo &prudenti probaremus?Iam verò,ne mutatum quidem locum iure dicere quiſquã poteſt. Qui, cùm ita definitus ſit, vt campus, qui inter Varſauiam, & villam Volam interiectus eſt,totus electioni huic deſtinatus ſit; neque anguſtioribus ſpatiis à quoquam circumſcribi potuit, quàm lex ipſa illi circumdedit; neque,ſi aliqua religio loci eſt; quam non minorem quidem illi,quàm iis locis olim tribuebatur, quæ à publicis auguribus capta conſecrataq; eſſent, tribuere eos videmus; non minus

nus

nùs ad vniuerſum eum locũ, qui lege demonſtratus eſt, quàm ad certã eius partem ea pertinebit. Intra hunc igitur, cùm conſtiterimus; atq; ita propè illos conſtiterimus, vt ne è conſpectu quidem illorum diſcederemus; nõ modò, quid huiuſmodi loci mutatio vitij habeat; ſed ne mutatum quidem vlla re locum eſſe, intelligere poſſumus. Quòd ſi, quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt, non locus, ſed ſenatores ſenatum faciunt: neq; ſenatores ſolùm; verùm ratio etiam habendi ſenatus; de eo quidem loco, in quo nos conuenimus, cùm & intra demonſtratos in lege fines, is fuerit; & in eodem ordines ferè vniuerſi conuenerint; conſilia denique publica, vi atque iniuria omni remota, more maiorum habuerimus, nulla controuerſia eſſe poteſt: ille, in quo ipſi reſtiterũt, nullo modo legitimus haberi poteſt: vel quòd vix vnus atque alter, non tam relicti in eo fuerunt, quàm iniuriis ſuis alios ab eo ſegregârũt: vel quod ij, qui ob priuatas magis controuerſias, quàm reipub. cauſa ab omnibus diſſenſerunt: vel quòd ita conſilia publica in eo tractârint. Neque enim quatuor, vel quinque ſenatorum conuentus in hoc regno, in quo tan-

tus numerus ſenatorum eſt, pro publico conſilio vnquam habitus fuit: neque priuatorum odia, publicam authoritatem aſſumere debẽt: neque, in quo cõſilio nulla libera vox exiſtere poteſt, omniaque minis, atque vi adminiſtrantur, non conuentus potius ſenatorum, quàm ſenatus habendus eſt. Iam verò, non modò ipſius loci ius, atque religionem, verum ſanctionem etiam ſuperioris conuentus Varſauienſis, qua ſanctiſſimè conſtitutum ſit; ne ſeparatim ab vniuerſis aliqui regem eligant, neglectam à nobis contendunt. de cuius conuentus authoritate, diſputare non huius loci eſt: ipſi ſciunt, quibus, quãq; grauibus de cauſis, à nulla ferè parte nobilitatis acceptus is ſit. Ad id tamẽ caput, quod attinet, quo clandeſtina omnia conſilia ab electionibus regũ excluduntur, translatitium id eſt: ſumptum enim eſt ex antiquiſſimis ſanctionibus, quæ de creatione regum exſtant. Itaque, etiam ſine conuentus Varſauienſis authoritate, ſumma tamen eius apud nos authoritas ſemper fuit: quomodo autẽ à nobis quid contra eam commiſſum putent, non ſanè intelligimus. Non enim, ſi qui loci aliquo veſtigio ſeparati inter ſe ſunt, confeſtim con-

ſiliis

ſiliis etiam, atque deliberationibus diſiuncti ſunt: cùm ſæpe maximis locorum interuallis diſtracti; mente tamen, animo, cogitatione copulati inter ſe, atque præſentes putentur. Quod cùm aliis multis in cauſis locum habere poteſt, tùm maximè in hac, quæ non tàm corporis viribus quàm animi adminiſtratur: non enim corporis præſentia, ſed ſententiis, ſuffragiis, conſilio reges creantur. Nos verò, cùm non modò nullis locorum interuallis ſeiuncti ab illis fuerimus, verùm non modò ex eo loco, qui conſtitutione ipſa definitus eſt, ſed ne è conſpectu quidem illorum diſceſſerimus; ita deinde ſeceſſerimus, vt nihil niſi re prius, ad alios etiam relata, ſtatuere in animũ induceremus, ſtatuerimuſque, ſi quis prò abſentibus, & ſeparatis habeat; is non tam alios ab ſe ſeparatos queri, quàm ſe ab aliis ſeparare videtur. Nunquã enim abſens videri poteſt is, qui animo, atque conſilio præſens eſt; multò minùs, qui in oculis eorum, qui aliquid agunt, verſatur: Itaq; lege etiam Sigiſmundaina, quæ hac de re eſt, ij ſoli excluduntur, qui conuentum vel planè non obierunt; vel domo ſe non cõmouerint; non ij, qui nõ modò ad conuen-

 tum

tum eum profecti ſunt; verùm conſilia etiã ele ctionis cũ aliis tractent; neq; id ratione ſolùm ac reipſa, verùm exemplo etiam, ac more à nobis recepto. Itaq; & aliàs in more eſſe meminimus: & vel in hoc ipſo conuentu nõ ſemel vſurpatũ; vt ſi quos ſenatores adeſſe cõſtiterit, etſi ij vel valetudine, vel aliis occupationibus impediti, in ſenatũ non venerint; ſententias tamẽ per ſecretarios rogentur: nec minus abſentiũ ſententiæ relatæ, quàm in ſenatu præſentium pondus habeant: & in Henricana electione, cùm omnes in vnum conſentirent; in tot tamen loca diſtracti ferè fuerunt, quot Palatinatus ſunt; ex quibus deinde vnum in locum conſilia omnia cõportarentur. Quod ſi quid ſeparatim regem eligere ſit, vel nondum ſatis perſpiciunt, vel non perſpicere ſe ſimulant; ſuũ factum diligentiùs aliquanto conſiderarent, vellemus. qui cùm regem ab vniuerſis legitimè iam electum viderent: cùm eorũ vix quinque eſſent: partim priuato odio ab aliis ſeiũcti, partim inter ſe arctiſſima neceſſitudine deuincti: ex nobilitate pauciſſimos, itidem conſanguineos, familiaréſq; ſuos, inſtituto ſuo aſſentientes, reliquos omnes contradicentes haberent:

rent: conſcij tamē ſibi paucitatis ſuæ: conſcij animorum nobilitatis; quos cum in Moſcum propenſos fuiſſe ipſi profitentur, ab aliis auerſos fuiſſe agnoſcunt; cum nihilominus regem elegerunt, de quo iam multò antè priuatim inter eos conueniſſe, publica fama fuit. quæ, ſi tantum habet diuinitatis, quantum à quibuſdam ei tribuitur; non modò ſine omnium authoritate, atque conſilio, ſeparatim ab illis rex electus eſt: nam id quidem, cùm publicè actū ſit, negari non poteſt: verùm, multò etiam antè, quàm cum aliquo conſilia cōmunicare de eo potuerint. cuius quidem rei, cùm etiam ſine fama, vel exitus ipſe eos arguat, quomodo ſe in ſanctionem eam non incurriſſe probare poſſint, ipſi viderint. Noſtrum quidem conſilium, præterquàm quòd neceſſitate expreſſū à nobis fuit, cùm re etiam vtile, tum iure, ratione, atque exemplo omnibus probatum confidimus. Hoc autem inſtituto, cùm quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt, eodem in campo, adeóq; in conſpectu prioris loci, locū, in quo liberè atque tranquillè de rep. conſultare poſſemus, delegiſſemus; cùm ea quidem

in de-

in deliberationem vocauimus; quæ partim in eum conuẽtum ex ſuperioribus reiecta erant; partim etiam tum oblata, neceſſarios explicatus requirere videbantur: maximéque, qui ea, quæ ad iuris, ac legum emendationem pertinerent, cognoſcerent; ex conuentu noſtro elegimus; tum verò, vt eodem tempore ad ſuffragia etiam de rege ferẽda accederetur, neceſſariò cenſuimus. Præterquã enim, quod maius ferè quàm ſex ſeptimanarum ſpatium: quod aliàs legitimum omnium comitiorum tempus eſſe ſolet, iam effluxerat; tanta etiam in maxima hominum, quæ eò confluxerat, multitudine anni tempore alieniſſimo, æſtate nondum adulta, non modò caritas annonæ, verũ penuria omnium rerum exſtiterat; vt ſine maximo ſumptu, maximaque difficultate nemo iam amplius verſari ibi poſſet. ab altera verò parte, ita ex inſtituto negotia duci animaduertebamus; vt nihil aliud expectari ab illis intelligeremus, quàm dum omnes, quos à ſe in electione diſſenſuros exiſtimarent, dilaberentur. Itaque, cùm tempore ipſo in ſententiam hanc adducti, tum quorundam iniquis conſi-

liis

lijs compulſi, maximè autem omnium ferè rerum inopia adacti; non prius tamen ſtatuere hac in re aliquid voluimus, quàm quid nobis videretur, alios etiam certiores feciſſemus. Non defuerũt ſanè eo tempore, eo ipſo in loco, qui inſtitutum id noſtrũ vehementer probarent: pauci quidam, quos ſæpius iam deſignamus, & à quibus reliqui etiam omnes poſtea, violẽtis actionibus illorum commoti, ad nos ſe contulerunt, ita id acceperunt, vt in eoſdem nos, quos aliàs quaſi extrahere tempus voluerimus, accuſant, quòd ad electionem tandem accedẽdum ſtatueremus, grauiſſimas ſententias dicerent. Cùm exitum nullum rerum earum alium reperiremus, tandem id cõſilij ſuſcipiendum exiſtimauimus, quod cùm tempus ipſum, tùm reipub. vtilitas, tùm maximè neceſſitas nobis ſuppeditabat. Itaque ad ſuffragia ferenda acceſsimus, vt more inſtitutoq; maiorũ, ordine ſentẽtias rogaremus. Quâ in re, quò progreſsi ſimus, priuſquàm oſtendamus, de iudicij noſtri, totiuſq; electionis huius ratione atq; inſtituto, altius nonnihil repetendum nobis videtur. Tres omninò, qui regnum

 pete-

peterent, eſſe videbamus: ſer^{mam} domum Auſtriacam: ſer^{mum} Sueciæ principem: & magnũ Moſcouiæ ducem: pręter hos nominatim quidem pro ſe, vel alio, nemo petebat: non pauci tamen, qui, vel omnibus hiſce domeſticum regem præferendum ſtatuerent, exiſtebant. De ſer^{ma} domo Auſtriaca, id ſemper iudicium noſtrum fuit, vt non modò ob generis ac familiæ amplitudinem; ſed multò magis ob virtutes eo genere dignas, quas à prima pueritia tradi illis ſcimus, non modò hoc regno, ſed omnibus ampliſsimis imperiis dignam eam iudicaremus; vtilitatem tamen, atque rationes regni huius, pleriſque non ignotas, alios quoſdã principes poſtulare ſtatueremus. In magno Moſcouiæ duce, ditionũ ipſius ad regnum acceſsionẽ, quæ maximè nos, vt eum potiſsimũ eligeremus, mouere deberet, ſolam ferè eſſe videbamus: de qua, cùm à legatis ipſius nihil ferè certi proponeretur, præterea eadem etiã in mentem nobis veniebant, quæ ab aliis quoque cogitata ſunt: in religione non modò diſſenſio, verùm etiam obſtinatio: incertitudo promiſſorũ: valetudo minimè regno idonea:

itine-

itinerum locorũq; , quæ ſub ditione ſua haberet, longinquitas. De indigena, ſi pacatis, & ab omni affectu vacuis animis ad electionem accederetur, maximam ſpem habebamus: poſtquàm autem ita ambitus exarſiſſet; vt, quem quidam ſibi propoſuiſſent, de eo maxima cõtentione certare eos videremus, præterquàm quòd difficulter in tanta voluntatum diſſenſione eligi poſſet; tum ſi eligeretur, vt contra quorundam ſtudia ſatis firmus eſſet; non mediocriter verendum nobis exiſtimabamus. Solùs videbatur relinqui Suecię princeps, qui nõ modò minimo cum incommodo, verùm etiam maximo cum commodo eligi poſſet. Audiebamus eſſe in eo cùm indolem præclariſſimam: tùm ſtudium pietatis, atque religionis catholicæ: cognitionem linguæ Polonicæ: ætatem denique regno aptiſſimam. Accedebat huc, vt eiuſdem electione non modò regnum ipſum nouis amicitiis atque fœderibus munitius futurũ ſtatueremus; verùm antiquas etiam controuerſias quaſdam, neque paucas, & graues, quas cum regno hoc ſer[mus] Sueciæ rex intercedere ſibi exiſtimaret, ſublatum iri: nul-

lum verò potentiorem vicinum, vel irritari, vel offendi meritò electione eius poſſe. Non parum etiam propinquitas ſanguinis, qua Iagellonicæ familię reges, qui omnes optimè de nobis maioribuſque noſtris meriti eſſent, attingeret, nos mouebat: quæ, etſi in regno libero, quod non ſucceſsione, ſed liberis ordinũ ſuffragiis deferatur, ad ius nihil faciat; ad æquitatem tamẽ non parum facit. Itaque, cùm rationibus, atq; vtilitati reipub. conſuluiſſemus; hanc in reges noſtros, atque adeò in præſtantiſsimam fœminam, reginam noſtram, cuius viuæ adhuc virtute perfrueremur, & ex cuius ſorore germana natus idem eſſet; pietatis, atq; grati animi laudem, non modò non aſpernãdam, ſed vel ſummo ſtudio expetẽdam nobis eſſe ſtatuebamus. Quæ etſi ita eſſe intelligeremus; ita tamẽ ea ſentire nos debere iudicabamus; vt priuſquam, quid alij etiam ſentirent, cognouiſſemus, omninò iudicium noſtrũ ſuſtineremus. Itaque honeſtiſsima allegatione ad eos miſſa: eademque per integram ferè ſeptimanam quotidiè repetita: cùm, quæ noſtra de ſingulis competitoribus, totaque electione

iudi-

iudicia eſſent, illis oſtendimus; quæ eo quidē
omnia pertinerent, vt ſermum quidem Sueciæ
principem accommodatiſsimum regno huic
futurum iudicaremús; à Moſco tamen etiam;
vel indigena non abhorreremus: tùm, vt de iiſ-
dem ſuam ſententiam nobis explicarent, con-
iunctimque aliquem ex hiſce nobiſcum elige-
rent, petiimus. Ad quam legationem, cùm per
aliquot dies, per eos, qui omnia negotia hacte
nus impedierant, ne reſponſum quidem vllum
referre potuiſſemus: ac verò grauiſsimæ eorū-
dem in nos voces ad nos interim perferrētur;
hanc ſiue arrogantiā, ſiue iniuriam illorū, ciui-
li planè atque æquiſsimo animo tādiu tamen
pertulimus; quoàd neque rempub. ſine rege;
neque nos in tanta omnium rerum, non mo-
dò difficultate, verùm penuria regis eligendi
cauſa, eo in loco vllo modo diutius ſubſiſtere
poſſe intelligebamus. Simul verò tempore in-
teriecto, non modò alij nōnulli ſenatores, qui
ſuperiore in loco conſilia publica tractârant;
verùm Archiepiſcopus ipſe, qui more inſtitu-
tóque maiorum, vt ſenatus, ita conſiliorum
omniū, ſecundùm regem in rep. princeps eſt;

partim paucorum eorum iniuriis incitati; partim neceſſitate regis eligendi, quàm & tempus & reſpub. ipſa omnibus afferebat, adducti; ad eandem non modò ſententiam, verùm eundem etiam in locum nobiſcum deſcenderunt. quod iam antè etiam, cùm alij quidã, tum inprimis ſtatus etiam Pruſſici, ac Liuonici, inter quos maiores ciuitates Pruſſiæ, quibus iure publico ius ſuffragij ferendi competit, fecerant; ita vt ij, qui iam antè etiam à nobis deſignati ſunt, non plures quinque ſenatores, illique eiuſdem ferè omnes familiæ; cum pauciſſimis ex nobilitate conſanguineis ferè, ac neceſſariis ſuis, ſoli relinquerentur. Qui, cũ publicas actiones inſtituto ſuo, quo antea vſi fuerant, nihilominùs impedire conarentur: nos autem omnes iam non modò loco, verũ conſilijs etiam atque ſententijs cõueniremus; quod reſp. ipſa à nobis flagitabat, vt ad deſignationem regis accederemus; omninò faciendum nobis ſtatuimus. Itaque Archiepiſcopo nobis præeunte, atque ad poſtulationem noſtram regem renunciante; eas, quæ ſuprà à nobis demonſtratæ ſunt, rationes ſecuti, quod

nobis

nobis,regno huic, vniuerſæq; reip. christianæ felix & fauſtum ſit, ſer^mum^ Sueciæ principem, Sigiſmundum, vnanimi cōſenſu,regem Poloniæ, & magnum ducem Lithuaniæ, cæterarumque coniunctarum ditionum principem elegimus,renunciauimúſq;. Qua re ita adminiſtrata, cùm tantus omnium ordinum conſenſus,quemuis mouere deberet;ijdem tamen illi,cùm non pluris tùm, quàm antea feciſsēt, faciendum eum ſtatuiſſent, primùm,vno atq; altero die, deliberationibus inter ſe extracto, triduò demum pòſt,ſer^mum^etiam Archiducem Maximilianum, per Epiſcopum Kiouienſem, inter Epiſcopos non modò loco vltimum, ſed ne quidem adhuc conſecratum, intempeſta iam nocte,nominârunt. De qua tota quidem re,pluribus dicēdum nobis non exiſtimamus: ne tam ſtudio aliorum inſectandorum, quàm rei ipſius explicandæ facere id videamur. Id tamen, quod ab vllo negari non poteſt, non poſſumus ſanè præterire: primùm non modò pauciſsimos,qui illi actioni præfuerint, fuiſſe; verùm,cùm eos ipſos; qui ſuperiorem conſtitutionem Andreiouienſem,qua ſer^mi^ Auſtriaci

princi-

principes, propter publicas regni huius rationes à regno excluſi fuerant, chirographis, ſignisq́; ſuis confirmârint; verùm authores etiam eiuſdem fuerint: tùm quos vel mutua neceſsitudo, vel cõmune in alios odium priuatim inter ſe deuinxerint; ex ijſque ipſis non paucos partim ab ea diſceſsiſſe, partim publicè illi cõtradixiſſe: adhibitos deinde contra non modò noſtra, verùm omnium gentium iura, cùm huius regni, tùm aliarum nationum exules & proſcriptos fuiſſe. Itáq; mirum non fuit, quo in conſilio, contra publica iura; omniumque morem publicè notati atque proſcripti intereſſent, exſtitiſſe in eodem, qui contra ius, maieſtatémque regiam, inter alios proſcriptũ etiam, ad regium faſtigiũ, atq; dignitatem euocandum proponere; atque ita cum ipſa ſer^ma^ domo Auſtriaca comparare non dubitârint. In tali igitur cõſilio, atq; tot & huiuſmodi hominibus, ita, quemadmodum ſupra à nobis oſtenſum eſt; contra maximæ partis nimirum conſenſum, electa ſer^tas^ ſua fuit. Qui autem eã nominârunt, ita deinde reliqua perſecuti ſunt; vt quomodo nominatio ipſa adminiſtrata à ſe

eſſet,

eſſet, conſequentib. etiam rebus facilè oſtēde-rent. Primùm enim, cùm & libertas ſuffragiorū nobilitatis id poſtularet; & maximè ſuperiore electione, quę ipſa etiā in diuerſa ſtudia diſtra-cta fuerat, ſalutariter factum fuiſſet; vt primū per omnes diſtrictus nobilitatis cōuentus ha-berētur; in quibus vtra electio legitima habē-da eſſet, ab ipſa nobilitate definiretur: dies de-inde coronationi certus præfiniretur, ad quem ſuos quiq; palatinatus legatos mitterent: ne-que inaugurationi diem certum præſtituerūt: neque conuentus vllos edixerunt; ſed totum in ſuo arbitrio atque poteſtati reſeruârunt; vt, cum inuita nobilitate regem imponere conati fuiſſent; neque iudicijs eius committere ſe au-derent, & clam deinde per occaſionem, cùm ipſis videretur, inducere eundem poſſent. Qui-bus quidem rebus ita adminiſtratis, legatio-neque ad ſer^mum^ Archiducem Maximilianum, qua ad accipiendum regnum eum inuitarent, ſibi ipſis decreta, Varſauia diuerſis itineribus ita diſceſſerūt; vt Chriſtophorus Zborouius, Viſliciam, oppidū iuriſdictionis mag^ci^ domini Nicolai Firley, Caſtellani Biecenſis, vt in nul-

lo metu, nulla etiam re magnopere prouiſum, repentè occuparet. Hic, temporibus Stephani regis, pecuniarum à Moſco contra remp. captarum, inq; ipſum regem perduellionis damnatus fuerat; ſub tempus autem electionis, manu aliqua è diuerſis gentibus proſcriptorum facta, regnumq́ue vi, & contra leges publicas ingreſſus, conſilio illi, in quo ſer[tas] ſua nominata fuit; non interfuerat ſolùm, verùm etiā præfuerat. Alter frater Andreas Zborouius, curiæ Marſcalcus, ſenatorem illuſtrem Staniſlaum Tarnouium, Caſtellanum Sandomirieñ, Stobniciæ, quæ præfectura eius eſt, nihil tale expectantē, itidē improuiſò armatis hominibus, tormentisq; admotis aggreſſus, res, ſuppellectilemq; omnē eius diripuit: ipſum cum vxore ac liberis, Viſliciam, ab alterò fratre iam antè, quemadmodum oſtenſum eſt, occupatam, captiuum abduxit. Vbi, cùm per aliquot dies in cuſtodia eum habuiſſet; tādem grauiſſimis conditionibus ab eo exactis: inter quas & hæc fuit, vt in electionem ſer[mi] Archiducis Maximiliani ſe quoque conſenſurum promitteret: vix eum dimiſit. Præterimus, quæ in hoc genere

nere alia quàm plurima violenter ab illis fa-
cta ſint: complures homines nobiles eodem modo, per vim, & metum, in partes adactos: villas vicinas direptas ac ſpoliatas: homines vexatos: multaque alia, quæ nemo eorum admiſiſſet, ſi vllum ſtatum reipub. legumque ac iudiciorum futurum cogitaſſet; ac non eò conſilia omnia illorum ſpectarent, vt omnem cùm libertatem, tùm ſtatum reipub. funditus euerterent. Iam verò, quod ad ſer^{mum} principem Archiducem Maximilianum attinet, diligētem ſanè operam dedimus; ne quicquam horum, & quo omninò in ſtatu res eſſent, ſer^{tas} ſua ignoraret. Primùm enim Varſauiæ, iam cùm ſer^{mus} Sigiſmundus rex electus iam à nobis eſſet, & ipſius ſer^{tis}, vniuerſæq; domus Auſtriacæ legatis, quo loco res eſsēt, per primarios aliquot ſenatores, diligenter demonſtrauimus: neué vlterius cōtendere vellent, hortati eos ſumus: & eodē ex loco, ad ſacram Cæs^{am} etiā M^{tem} legatos miſimus; qui omnibus de rebus diligēter M^{tem} ſuā edocerent. poſtea verò, cùm ex aliquot Palatinatuū conuētibus nobilitatis, tùm à præcipuis nōnullis magiſtratibus

regni huius partim ſer^{tas} eius, partim Epiſcopus Vratiſlauieñ. vt vicinæ Sileſiæ præfectus, communiũq; pactorum quaſi exactor quidã, diligẽter admoniti fuerũt, ne eò ſer^{tas} ſua progredi vellet, quò cùm progreſſa fuiſſet, publicã pacem ac tranquillitatem vel tolleret, vel in dubiũ vocaret: ad extremũ aũt, his ipſis diebus, è cõuentu vniuerſæ nobilitatis regni ad Viſliciam, non modò literas, verùm legatos etiam viros ampliſſimos, eadẽ de re ad ſer^{tem} eius miſimus. Neq; tamen nõ præterea etiã ſua ſpõtè multa ſer^{ti} eius in mentem ventura ſtatuebamus: primùm, cuius iuſtitiæ eſſet, tam paucorũ hominum huiuſmodi ſuffragio fretũ, non tam regnum quàm cauſam armorum arripere: cõtra eum autem arripere, qui ſi hæreditarium hoc regnum eſſet, vel ſucceſsionis iure proximus in eo ſucceſſor futurus erat: huiuſmodi deinde arma, quibus non modò regnum hoc atque ſeipſam, verùm vniuerſam chriſtianitatem, aut magnam eius partem in diſcrimen adducere poſſet. Nihil hoc loco de pactis dicemus, quæ ſer^{mæ} domui Auſtriacæ cum ſer^{mi} regis noſtri maioribus priuatim etiam intercedunt

cedunt

cedunt: quæq́ eò ferè pertinent, ne altera familia alterius poſteris ac neceſſarijs non modò in retinendis, ſed ne in adipiſcẽdis quidem honoribus vlli impedimento ſit. Verùm ea, cùm priuatim ferè inter ipſos principes cõſtituta ſint; magis ab illis ſanctiſsimè obſeruari debent, quàm à nobis rectè commemorari poſſunt. Id quidem ſilentio prætereundum nobis non videtur; quòd ſer^mæ domus Auſtriacæ ipſius legationes omnes, non alia cõditione à ſer^ma regina noſtra pro principibus ſuis contenderint; quàm ſi ſer^mus Sueciæ princeps vel non adepturus, vel non accepturus regnũ eſſet. vt minimè commiſſuros ſtatueremus; vt, quem in petendo regno ipſi ſibi prætuliſſent; eum, cùm delatum ei regnum eſſet, de eodem deiicere conari vellent. Cogitaturam non minus eam putabamus, dignitatisné etiam ſuæ eſſet, tàm auguſta familia principem natum, primò à tàm paucis hominibus regnum accipere videri voluiſſe; deinde iis, à quibus in regni petitione, ſeu de eo tradẽdo, deliberatione proſcripti hominis nomen cum ſua dignitate exæquatum eſſet. Quibus ſanè rebus, in optimam

 mam

mam ſpem veneramus; fore, vt magis iuſtitiæ atque dignitatis ſuæ, quàm quid ab aliis ſibi ſuaderetur, rationem ſertas ſua haberet. Verũ, non raro ab aliis principes eò impelluntur, quò, ſi ſuam potius prudentiam ac pietatem quàm aliorum cupiditatem in conſilium adhiberent, nunquam progreſſi fuiſſent. Itaq́, ab iiſdem, qui omnium harum rerum authores ſunt, ſertas ſua perſuaſa non modò huiuſmodi nominationẽ accepit; verùm fines etiam regni cõtra antiquiſſima fœdera, quę regno huic cũ vicinis ſermæ domus Auſtriacæ ditionibus intercedunt, ne legatis quidem noſtris prius auditis, armata ingreſſa eſt. Quibus omnibus in rebus, quàm multa ſint, quę de ſerte eius meritò queri poſsimus, nemo non videt. Vt enim ab initio rem omnem ordiamur, & nouiſsima conferamus primis; cui non indigniſsimum videri poſsit, ita regnum à ſerte eius ab initio petitum eſſe; vt quo omnium noſtrum non modò libertas, verùm ſalus etiam contineatur; id pretio atque promiſsis, ſertas ſua adiungere conata ſit. Quod cùm alieniſsimum à ſertis ſuæ æquitate pleriſque videri poſsit, non affirma-

remus;

remus; niſi factum id eſſe, atque ita factum, vt nonnullis diuerſis eadem etiam promitterentur, vel ipſius ſer^us literis docere poſſemus. Armauit deinde, atque inſtruxit pecuniis eos, qui,vt ſer^tem ſuam, cōtra omnium conſenſum eligere poſſent, primò conuocationem Varſauienſem, deinde ipſa electionis comitia,atq; omnia conſilia publica turbârunt. Hominem proſcriptum, quem ſecundùm fœdera, atque pacta publica dedere debuiſſet;nō modò circa ſe habuit,atque fouit; verùm tempore interregni, vnà cum aliarum nationum exulibus, armatum etiam in fines regni immiſit: per eumque nomen regium imponēdum ſibi curauit. Tot deinde admonitiones noſtras, quot ſupra à nobis commemoratæ ſunt; cùm non pluris,quàm conſenſum omnium noſtrū feciſſet, omni genere armorum, & apparatus bellici inſtructa, non modò regnum ingreſſa; ſed in conſpectū vſq; Cracouię progreſſa fuit. Cùm interim legati noſtri, quos ad Cæs. M^tem miſimus, adhuc retineantur: ij verò, qui ad ſer^tem eius à nobis miſſi fuerāt,per aliquot etiā dies retenti fuerint. Verùm omnia tamen hæc

alio-

aliorũ conſilio, quàm ipſius ſer^{ti} tribuere malumus. Neq; ſanè adhuc deſperamus fore, vt ad alia conſilia deſcendat. Quid iuſtum certè ſit, quidque vniuerſæ reipub. Chriſtianæ expediat, perſpicuum eſt: quis exitus, ſi armis rem tẽtare velit, futurus ſit, obſcurũ fortaſſis eſſe poteſt: ſi tamẽ eã ſe ſer^{tas} ſua eſſe voluerit, quæ eſſe debet, non dubitamus, quin nihil cõducere ſibi exiſtimatura ſit, quod non idem cum iuſtitia, & publica nominis chriſtiani vtilitate coniunctum ſit: potiuſque eos ſit imitatura, qui vel propria imperia, magna cũ ſua ad omnem poſteritatem laude, publicæ paci ac tranquillitati condonârint; quàm eos, qui aliena regna cum ſua, & aliorum pernicie occupare conati ſint. Quòd ſi alios, quam ſe ipſam audire maluerit; primum, ſi quæ calamitas ad alias etiam partes chriſtianitatis ex hac re promanârit, non modò à nobis illam non proficiſci, verùm nihil etiam, quo ea euitaretur, prætermiſſum à nobis eſſe publicè teſtificamur: deinde populos finitimos omnes rogamus; vt magis quid antiquiſſimis fœderibus debeant, meminerint; quæ cum pleriſq;

corum.

eorum huiuſmodi nobis intercedunt; vt etiamſi reges bellum mutuò ſibi facere velint; populi tamen, ſi auocare eos nō poſsint, ſequi tamen non debeant; quàm, quid principes ſui poſtulaturi forte à ſe ſint, ſpectent: quod quidem, cùm in omnī priuata principum diſſenſione, meritò obſeruare debeant; tùm multò magis in hac, quæ ab huiuſmodi cauſa, & iure, qualia ea ſuprà à nobis demōſtrata ſunt, proficiſcatur: ſecundùm hæc, quæ veſtræ etiam partes principes chriſtiani futuræ ſint, videtis. ad quas quidem ſuſcipiēdas, nōn dubitamus, quin rei ipſius magnitudo prò nobis ſatis vos hortatura ſit. Itaq; nos vnum hoc tantùm rogamus; vt aliorum regnorum Chriſtianitatis ruinis moniti, nonnihil cum huius regni, omnium ferè aliorum Chriſtianitatis regnorum propugnaculi curam, tùm cōmune periculū, tantum apud vos valere patiamini; quantum apud omnes valere debet: quorum alterùm humanitatis veſtræ erit, alterum prudentiæ. Dat. Cracouiæ die xij. meñ. Octobris. Anno Domini. M. D. Lxxxvij.

R. Typo-

Typographus lectori.

Cùm hæc ordinum ſcripta iam impreſſa eſſent, non ab re iiſdem viſum fuit, vt eadem de re ad venerabile capitulum etiam, academiam, & magiſtratum vrbanum, ſer^mi Archiducis Maximiliani literæ, ad easque reſponſa, coniunctim cum ſuperioribus ſcriptis imprimerentur. Quod vt ordines cenſuerunt, ita factum à nobis eſt.

SERE-

SERENISSIMI ARCHIDVCIS *Maximiliani ad Capitulum Cracouienſe epiſtola.*

Maximilianus Dei gratia, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ, &c.

REuer^me, Rēn^di, Venerabiles, ſyncerè nobis dilecti. Quam obſeruantiam regibus Poloniæ omni tempore venerabile Capitulū declarauerit, cùm non ignoremus; idem erga nos quoque ſtudium deuot. V^rum planè promittimus. quæ cauſa eſt, vt benignè eis ſignificare voluerimus, nos Oratorum à regni iſtius, ac magni ducatus Lithuaniæ ſtatibus, & ordinibus, ad nos ex comitiis Varſauieñ. in quibus legitimè electi fuimus, magnis precibus adductos, iuramento præſtito, conditionibus nobis ad vtilitatem, & ornamenta reip. pertinentibus, ſine vlla reluctatione, benignè acceptis ac promiſſis, in regnū hoc progreſſos eſſe. Quomodo autem à quibuſdam accepti fuerimus, qui hoſtiliter miſeros incolas, villas,

ædificia,direptionibus, incendiiſq; ſine cauſa vaſtarunt, deu. Væ ipſæ propè oculis inſpexerunt. Nos certè,quibus nihil niſi pax publica, & quæ ex pace fluunt bona,cordi ſunt,non ſine magno dolore vidimus. Horum conatibus vt deu. Væ pro ſua pietate, in religionem & patriam ſtudio, omnibus rationibus, quibus poſſunt,obuiam ire velint,benignè hortamur & requirimus. Nihil autem dubitamus, hæc deu. Vris quoq; conſilia ipſorum tam violenta, & à publico bono magnoperè abhorrentia,diſplicere. Quare iterum deu. Vras benignè monemus,& poſtulamus; vt legitimæ noſtræ electioni,eamque pro ſua authoritate promoueant. Quod ſi, vti ſperamus,factum fuerit; benignè deu. Vris promittimus, nos non ſolùm priuilegia veſtra,quæ à diuis prædeceſſoribus noſtris accepiſtis,cõfirmaturos; ſed plura inſuper adiecturos,quæ & emolumenti, & dignitatis plurimùm Venerabili iſti Capitulo afferent. In priuatas quoque perſonas veſtras, tantum gratiæ & benignitatis conferemus, quantum merita earũdem a nobis poſtulauerint. Deu. Vas benè valere optamus. Datæ ex præ-

prędio noſtio Rakowiczá, decima ſeptima die Octobris, Anno Dñi Octuageſimo ſeptimo.

Epistola capitvli Cracouieñ. per *Reuereñ. & Gener. D. Ioannem Kraſinſki de Kraſne, Cantorem Cracouieñ. internuntium miſſa, qua præcedenti epiſtolæ reſpondetur.*

Ser^me^ princeps, dñe dñe clem^me^.

ACcepimus ſer^tis^ V^æ^ literas, fauoris & beneuolentiæ, erga capitulum hoc noſtrū plenas. quo nomine ſer^ti^ V^æ^ maiores, quas poſſumus, agimus gratias: eamq; ſer^tis^ V^æ^ erga nos clementiæ teſtificationem amplectimur. Quod verò negotium electionis attinet, cuius ſer^tas^ V^a^ in eiſdem literis ſuis facit mentionem; nos ſanè ea in re iam inde ab initio Reuer^rum^ Dñorum Epiſcoporum noſtrorum ſentētiam ſecuti ſumus. vnà cum qubus ſer^mo^ Sigiſmundo, Succiæ principi, fidem noſtram obſtrinximus: à qua ſemel data, quàm nobis ſaluo honore, & conſcientiis noſtris non liceat diſcedere; ipſa ſer^tas^ V^a^ pro ea, qua pollet prudentia, facilè iudicare poterit. Dolenter ſanè præſentem chriſtiani orbis tempeſtatem

ferimus: eamq́; quod nunc facimus, profuſis ad aras lachrymis, ſedare etiam atque etiam in poſterum quoq; curabimus; certóq; nobis pollicemur, Deum Opt. Max: piorū precibus aliquando placatum, priſtinam pacem, & trāquillitatem regno huic redditurum. De ſer[te] autē V. quam ſingulari erga Deum religione, & pietate eximia, præditam nouimus; non dubitamus eam eiuſmodi conſilia amplexuram eſſe; quibus profuſio chriſtiani ſanguinis vitari poſſit; quam mentem, vt Deus Opt: Max: in ſer[te] V. promoueat; ad omnia iſtius vrbis templa deuotè ſupplicabimus. His nos vnà cum orationibus noſtris, in gratiā ſer[tis] V. commendamus. Cracouiæ 20. Octobris. 1587.

SERENISS. ARCHIDVCIS *Maximiliani, ad Academiam Cracouienſem epiſtola.*

Maximilianus Dei gratia, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ, &c.

MAg[ce], reuerendi, excellē, nobiles, & clariſ-

clariſſimi viri, fideles nobis dilecti. Quòd Academia veſtra, à primis initiis ſingulari ornamento, toti Poloniæ regno fuerit; & ex gremio ſuo viros præſtantiſſimos, ad eccleſiæ & reipub. functiones protulerit; cùm non ignoremus; nos quoque erga eandem clementer affecti ſumus. Cùm itaque in vrbe iſta noſtra, non poſtremum obtineatis locum: & de veſtro in nos, cauſamque noſtram, ſingulari, & beneuolo animo, nihil dubitemus; ſignificandum vobis duximus, nos hiſce diebus, quod Deus reipub. fauſtum eſſe velit, vltra fines regni huius noſtri, ad cuius gubernacula legitimè electi ſumus, proceſſiſſe: vt primo quoque tempore, de more maiorum noſtrorum gubernacula capeſſamus, & diademate ſacro accepto regno inauguremur. Quomodò autem heſterna die in ipſo ad vrbem iſtam aditu, à quibuſdam excepti fuerimus, qui priuatis potius affectibus, quàm publica vtilitate ducuntur, vidiſtis. Quorum pernicioſa conſilia omnia, direptionibus, & incendiis miſerandum in modum vaſtantium, vos approbare perſuadere nobis non poſſumus: Contrà verò confi-

dimus,

dimus, vos non alieno à nobis animo, legitimáque noſtra in regem Poloniæ,& magni ducatus Lithuaniç electione eſſe: quippè quibus nihil aliud propoſitum ſit, quàm pax,& dignitas, ac commoda, ſalúſque nobiliſſimæ huius reipub. vt ex iuramento à nobis præſtito, & conditionibus acceptis ſatis apertè apparet; quæ omnia his adiuncta legere poteſtis. Quare benignè vos hortamur, vt publicæ incolumitatis ratione habita, legitimam noſtram cauſam, quantum in vobis eſt, promoueatis. Quodſi, vti ſperamus, factùm fuerit; immunitates, & priuilegia veſtra, quæ à diuis prædeceſſoribus noſtris accepiſtis; non ſolùm cõfirmabimus, ſed alia quoque inſuper, quæ rei literariæ veſtrç vſui eſſe duxeritis, adijciemus: & modis õnibus enitemur; vt vetuſtiſſima & nobiliſſima Academia veſtra, nouo quodã ſplendore illuſtretur; & multas alias vti antiquitate, ita quoq; dignitate excellat. Quicquid etiam priuatim ſingulis gratiæ, & benignæ volũtatis declarare poterimus; ea in re nos vobis non defuturos eſſe certò polliceri poteſtis. Benè valere vos optamus. Dat: ex prædio noſtro

Rako-

kowicza, decima ſeptima die Octobris. Anno Domini, octuageſimo Septimo.

ACADEMIAE CRACOVIENSIS

ad præcedentem epiſtolam reſponſum, per Reũ. Dñm Nicolaum Dobrocieſki I. V. D. Præpoſitum S. Agnetis, &c. internuntium, miſſum.

Sere^me Archidux Maximiliane, domine, domine ac ſtudiorum fautor clementiſſime.

SI nobis per fidem iam antè ſereniſs. Sigiſmundo, reg. Sueciæ principi, datam, licitum eſſet: aut ſi membro vni à toto reliquo corpore diſcedere expediret: aut ſi vera eſſent, quæ apud ſer^tem V. de electione referuntur; nihil prius & antiquius haberemus; quàm te principem, omni ex parte præſtantiſſimum, literarumque, & literatorum ſtudioſiſs. huic, & cuiùis alteri celſiſſimo loco præfectum eſſe. Verùm hęc omnia contrà euenire planè videmus. Nam ad Varſauiam primùm, ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quibus nos tanquam patribus ſancta ſedes Apoſtolica, aut ſubie-

S   ctos,

ctos, aut adiunctos eſſe voluit: totoq; ſenatu; exceptis iis, prout ex receſſibus omniū conuentuū percepimus, quos nunc ad latus ſuū ſer^tas V. habet, frequentiſſimo nobilitatis conuentu, ſer^mus Sigiſmundus, rex Poloniæ declaratus, ac renunciatus eſt: & poſtea in Palatinatuum regni, & ducatuum eius conuentibus, tandem & ad Viſliciam, vniuerſa regni nobilitas, miſſis nuntiis, qui etiam in hanc vrbem cōuenerunt omnes, eidem electo regi, voluntates ſuas adiunxit: & qui electioni eius contradicerent, hoſtes patriæ declarauit. Quæ cùm ita eſſent; nos, quibus pax, & ſalus reipu. maximè cordi eſt; eidem electo, de cuius in regnum aduentu certos iam nuntios habemus, totiuſque reipub, conſenſioni, animos, & ſtudia, fidemq; noſtram obligauimus. Eſt tamen & illud noſtrum peculiare, quòd Academia hæc noſtra, à D. Iagellonibus, regibus Poloniæ; ex quorum ſanguine ſer^mus Sigiſmundus electus, maternum genus ducit, fundata; priuilegiis, libertatibus, & beneficiis ornata; ac in eū, in quo nunc eſt, ſtatum adducta, hactenus etiam ab iiſdem ornari non prætermittitur.

Qua-

Quare ignoſcat ſer[tas] V. officio noſtro: patiaturque nos cum maioribus noſtris, ſenatu, ac ordinibus regni, pro Iagellonio rege, ſecūdum fidem ſemel datam ſentire. Ser[ti] V. optima omnia, & celſiſſimos in repub. Chriſtiana honores à Deo precamur: cuius gratiæ nos ſtudioſè & obſeruanter commendamus. Dat: ex Academia Cracouieñ; 21. Octob. 1587.

SERENISSIMI ARCHIDVCIS *Maximiliani, ad ſenatum Cracouienſem epiſtola.*

Maximilianus Dei gratia, electus rex Poloniæ, magnus dux Lithuaniæ, Archidux Auſtriæ, &c.

PRudentes, ac circumſpecti, ſyncerè nobis dilecti. Cùm non ignoretis, legitimè nos in regem Poloniæ, & mag[m] ducem Lithuaniæ electos; ſignificamus vobis, nos diebus hiſce, vt diuinæ vocationi, & oratorum, qui ab ordinibus, & ſtatibus regni Poloniæ, & magni Lithuaniæ ducatus ad nos miſſi ex ipſis Varſauieñ. comitiis fuerunt, magnis precibus mo-

rem gereremus, regnum hoc ingreſſos; vt de more diuorum prædeceſſorum noſtrorum ſacro diademate accepto, ad gubernacula accederemus. Cùm verò quidam, nulla quidem iuſta cauſa, ſed affectibus ducti, legitimæ noſtri electioni ſeſe opponant, noſq; paci præcipuè, publicæq; tranquillitati ſtudentes, modis omnibus oppugnent: hoſtilia in nos arma inferant: ac miſeros incolas direptionibus affligant: villas ipſas circumiacentes, atq; ædificia veſtra miſerabiliter, atque atrociter in cineres conuertant; benignè vos hortamur, vt ab horum, vobis, & reipub: pernicioſis conſiliis, vos ſeiungatis; & patriæ, veſtræq; ſaluti, atq; dignitati, & emolumentis ſtudentes, nos pro electo rege veſtro agnoſcatis, atque in vrbem recipiatis. Quod ſi factum fuerit, ne dubitetis, idipſum in veſtrum, patriæque veſtræ bonum multipliciter redundaturum eſſe. Intelligetis enim re ipſa, nos vrbis veſtræ, & libertatum, priuilegiorũq; omnium, maximam rationem habituros eſſe. Incumbemus præterea in eam curam; vt omnia, quæ ad incrementum, & ornamentum vrbis veſtræ à nobis præſtari poterunt;

terunt, benignè à nobis promoueantur. Priuatim etiam vobis omnibus, omnem gratiam, & benignitatem exhibebimus. Quid autem ſpectemus: quid cum gratia Dei propoſitũ nobis habuerimus, & ſemper habituri ſimus: quantopere dignitatem, & cõmoda, atq; ornamenta omnia reipu. nobis cordi ſint; ex iuramento noſtro, atque ex conditionibus à nobis ſanctè promiſſis, quæ his adiunximus, vlterius intelligere poteritis. Datæ ex prædio noſtro Rakowicza, decima ſeptima die Octobris. Anno Domini, octuageſimo ſeptimo.

SENATVS CRACOVIENSIS AD *præcedentem epiſtolam reſponſum, per nobilem & ſpectabilẽ D. Martinũ Valiſſe-wſki, Vrbanko-wicz dictũ, eiuſdem vrbis ſenatorem, internuntiũ, miſſum.*

Sereniſſime princeps, & Archidux Auſtriæ, Maximiliane, &c. &c. domine clementiſſime.

EA ſemper fuit maiorum noſtrorum erga rempub: regni huius, reges ac principes ſuos, fides ac obſeruantia; vt potius extrema

omnia pati maluerint, quàm aliquid contra fidem regibus & principibus ſuis debitam, præſumere & facere: vel eos, licet in ſummis ipſorum difficultatibus, deſerere. Quam fidem & integritatem, nobis à maioribus noſtris traditam; vti hactenus ſemper ſanctè conſeruauimus, ita etiam hoc, licet difficili tempore, nihil minus cogitamus, quàm ab ea recedere; vel ipſam in minimo quopiam puncto violare. Cùm itaque in comitiis electionis regiæ, Varſauiæ proximè celebratis, ſereniſſimus princeps ac dñus, dominus Sigiſmundus, princeps Sueciæ, ab omnibus ordinibus regni huius, liberè, & legitimè, in regem Poloniæ; & magnum ducem Lithuaniæ, Ruſſiæ, Pruſſiæ, Maſouiæ, Samogitiæ, Liuoniæ, &c. &c. electus, & per reuer^mum^ dominum Archiepiſcopum Gneſneñ. primatem regni, ibidem in loco publico, cum aſſenſu omnium ordinum, & nobilitatis Polonicæ, & Lithuanicæ nominatus; ac deinceps in conuentibus particularibus terrarum regni, tùm etiam in conuentu regni generali, ad Viſliciam nuper tranſacto, confirmatus ſit; nos, vti non poſtrema pars

 rei-

reipub. regni huius; qui cum equeſtri ordine vniti,& pari prærogatiua ferendorum in conuentibus regni ſuffragiorum decorati ſumus, tam Varſauiæ ſuæ M^{tis} electioni,per internuntios noſtros ſubſcripſerimus, quam deinceps iteratis vicibus,cum tota communitate ciuitatis huius aſſenſerimus: neminem aliũ regem, & dominũ noſtrum agnoſcere, vel in vrbem hanc recipere, ſalua fide noſtra poſſumus, nec debemus; præter eundem ſereniſſimum principem ac dñum,dñum Sigiſmundum tertium, dei gratia electũ regem Poloniæ, &c. Dñum noſtrum clementiſſimum. Cuius aduentum, vti fauſtum, ac felicem à Deo Opt: Max: precamur, & præſtolamur; ita etiam parati ſumus,pro ſuæ regiæ M^{tis} dignitate, ac regni, & reipub. huius incolumitate, fortunarum omnium, vitæq; periculum; ſi neceſſitas expoſtulauerit, ſubire. Proinde ſerenitas V. nos excuſatos eſſe velit; quòd eis,quæ à nobis requirit, aſſentiri nequeamus: hocq; ſibi certò perſuaſum habeat;vti omnes ordines regni;ita & nos, non ſolùm ob hæc damna, & incommoda, quæ propter acceſſum ſer^{tis} V. ad vrbem

hanc

hanc paſſi ſumus, & huc vſque patimur (quæ tamen nobis tanquam in theſauro reip. regni huius recondita eſſe, ac per ſermum regem noſtrum, & omnes ordines regni huius, cum fœnore reſtitutura iri, nihil dubitamus) ſed etiam propter extrema quæq́;, à fide, & integritate, quam ſermo regi electo debemus, non receſſuros: quod etiã nos præſtituros ſanctè pollicemur, atq; profitemur. Deum verò Opt: Max: ardentibus votis precari non deſiſtemus; vt ipſe hæc omnia in melius conuertere, atque regno huic, & toti chriſtianitati optatam pacem, & tranquillitatem reſtituere dignetur.

Hiſce ſertem Vam quàm optimè viuere, & valere cupimus. Datæ Cracouiæ, die vigeſima Menſis Octobris. Anno Domini,

1. 5. 8 7.

15